

5.¹⁹⁹² 104.^{ÅRG.}

Løssalg kr. 20

STAV OLAV

Lászlo Lucács, s. 3
Fri presse - fri kultur

Else-Britt Nilsen o.p., s. 6
Ekteskap og samliv - felleskirkelig utfordring

Brian McNeil c.r.v., s. 11
Frøken Jacobsens påske

Fra "Moskovskie Novosti", s. 12
Vatikanet og Moskvapatriarkatet

Klara Myhre om Høysangen, s. 14
En lovsang til kjærligheten

Prisbelønte St. Magnus, s. 18
Kirke og kultur på Romerike

ST. OLAV

Lite godt, Gudmund Hernes!

Det er en stund siden Stortingsmelding 33 om videregående opplæring ble lagt frem. Det skjedde i slutten av mars da forrige nummer av St. Olav lå i trykken. Noen ukers lagring har imidlertid ikke gjort meldingen bedre. Her foreslås det nemlig at karakter i faget religion ved videregående skole, et fag i forlengelse og utvidelse av grunnskolenes konfesjonsbundne kristendomsundervisning, ikke skal telle ved opptak til universiteter og høyskoler. Heretter skal kun karakterer i fagene norsk, engelsk, samfunnsfag, matematikk og naturfag/miljølære gi slik studiekompetanse.

Man gnir seg i øynene: Er dette Europa og verden anno 1992? Her står vi til over støvleskaftene i regionale og nasjonale konflikter der religion brukes - og ganske særlig misbrukes - i maktens og politikens navn, og vårt hjemlige Norge er mer flerkulturelt og derved mer flerreligiøst enn vi kunne drømme om for bare årtier siden, og så skal norsk skole si at innsikt i og kunn-

skap om verdens religiøse mangfold, innsikt som blant annet kan bidra til større forståelse mellom mennesker, ikke "teller"!

Og mens det ropes på mer etikk både til privat og offentlig bruk, foreslås det at man skyver den fremste leverandør av etikk opp gjennom tidene, nemlig religionen, nedover på listen over det som er viktig for dem som er på vei inn i voksenverdenen! Joda, vi er klar over at religionen har vært misbrukt til å legitimere uhyrlige ting opp gjennom historien - og misbrukes fremdeles - men misbruk må ikke få skygge for det lys og det håp, den etiske og kulturbyggende kraft som bevislig ligger i de store verdensreligioner. Nettopp misbruket gjør innsikt og viten enda mer påkrevet. Så man blant annet kan saumfare og avsløre falsk legitimering av dette og hint i religionens navn. Samt spare noen sakesløse stein og spark og ildspåsettelse her og der.

Argumentasjonen for nyordningen er så departemental og byråkratisk at det er til å gråte over: Kirke-, forsknings- og utdanningsdepartementet vil ha et felles minstekrav som skal gjelde ved opptak til all høyere utdanning. Målet er å viske bort skillene mellom allmennfaglig og yrkesrettede linjer i videregående skole. Og på yrkesrettet studieretning er ikke religion obligatorisk fag, ergo vil elever fra disse linjer ikke få studiekompetanse om religion tas med i kravet, ergo. . .

Atter gnir man seg i øynene. Og er ikke den eneste som gjør det!

"Uheldig signaleffekt," noterer universitetsrektor Inge Lønning, like nøkternt som riktig. Og til dels ganske krass kritikk både fra høyresom venstresiden i politikken - uten at det førte til særlig store overskrifter i Akersgaten og annetsteds - viser at St. Olav er i godt blandet selskap når vi vender tomelen ned for forslaget. Et forslag som fremviser et sørgelig slektskap med hin ånd, eller mangel på sådan, som i sin tid strøk historiefaget av timeplanen for første klasse ved den skole som noe ulogisk kalles videregående (det er vitterlig elevene som går videre), og knep inn på de resterende historietimer i annet og tredje år.

Forslaget står knapt til lite godt, Gudmund Hernes. Det rimer dessuten dårlig med en budsjettinnstilling nylig i sakens anledning hvor det stod noe om å styrke vidbevisstheten i skolen. For ikke å snakke om dine ord ved universitetsjubiléet i Oslo sist høst! Der talte du varmt om "søylene og arkitraven" - søylene og "tverrliggeren", som vi kjenner fra de klassiske universitetsbygg, også fra midtbygningen ved vårt "kongelige Fredriks" i Oslo. Søylene, den solide fagkunnskap, er viktig, sa du, men uten forståelsesrammer, visjoner og forpliktelser som favner om mer enn det faglige, blir det for snevert. Sa du. Var det bare ord?

Religionen er en del av en slik forståelsesramme og en bærende kulturbjelke. Rugg ikke på den i utide.

Pavens anliggende for bønnens apostolat i mai:

At det - på forbønn av Maria, fredens dronning - må bli samhold og samarbeid i verden.

At familien - gjennom hengivenhet til Maria - må bli arnested for bønn og misjonsiver.

Lászlo Lucács: Fri presse - fri kultur

3

“En fri presse er et av sunnhetsstegnene i et ekte demokrati, men den må styres av etiske verdier og respekt for menneskeverdet. Løgnen og det destruktive har ingen legitim plass i den frie presse, og pressen må være på vakt både mot manipulasjon utenfra og korrupsjon innenfra. Den frie presse skal rette kompassnålen mot de varige verdier, bidra til å bygge et bedre samfunn.”

Sa pater Lászlo Lucács, sjefredaktør og presseansvarlig for Den ungarske bispekonferanse, under en paneldebatt i Oslo nylig om “Hva er sannhet i presse og kringkasting?”. Møtet var arrangert av den nordiske avdeling av Union Catholique International de la Presse, den verdensomspennende katolske presseorganisasjon. Vi bringer en noe redigert utgave av hans innlegg i debatten hvor han også kom inn på den katolske presses spesielle ansvar.

Fri presse - fri tanke

Frihet er et grunnleggende og konstituerende element for mennesket som person. Frihet og personlighet er uløselig knyttet sammen. Tankens frihet er en umulighet uten uttrykksfriheten - tanken får eksistens gjennom talen. En grunnleggende konsekvens av dette er enhver rett til fritt å gi uttrykk for sine tanker og følelser, sin overbevisning, sine idéer. Menneskene lever i fellesskap med hverandre. Individets frihet har sin institusjonelle motsvarighet i det moderne samfunn i pressefriheten.

En fri presse er et av sunnhetsstegnene i et ekte demokrati. Totalitære systemer undertrykker den frie presse, som den undertrykker andre

individuelle rettigheter. Pressen på sin side kan kjempe mot diktaturet, bidra til å skape demokrati og til å hindre friheten innen et demokratisk samfunn fra alle former for manipulasjon. Den frie presse er et av de viktigste vern om det ekte demokrati.

Frihet kan aldri være identisk med anarki; den gir oss aldri rett til å gjøre hva vi vil uten tanke på grenser eller hensyntagen til sannheten og til andres rettigheter. De fritt uttalte tanker og følelser må ikke bli destruktive, bli til løgn eller våpen mot andre i den hensikt å ødelegge dem. Handlingsfriheten og uttrykksfriheten må ledes av etiske verdier og av respekt for menneskeverdet.

Friheten kan undertrykkes og forvris ikke bare av ytre makter, men også ved intern manipulasjon eller mangel på et ekte verdisystem. Den frie presse trues ikke bare av totalitære systemer, den kan også brytes ned og korrumpes innenfra.

Ansvar for sannheten og friheten

Pressefrihet innebærer ikke fullstendig uavhengighet - den enkelte journalist har et ansvar overfor sannheten og overfor virkeligheten. Korrekt informasjon om fakta må være varemerket for alle journalis-

ter, men også informasjon kan manipuleres. Å fremsette bare en del av fakta, kan være villedende og feilaktig. Det er pressens oppgave å avdekke og beskrive hele virkeligheten, å informere om alle relevante fakta og prøve å gi en sannferdig forklaring av fakta, vise den indre, ofte skjulte, sammenheng. En ansvarlig presse må vise virkeligheten i hele dens bredde, peke på fakta og hendelser, men den må også gå i dybden, åpne for utsyn ut over fakta og overflate.

Den frie presse nøyer seg ikke med fakta, med den ytre virkelighet; den har et ansvar overfor sannheten, overfor menneskelivets evige verdier - uten disse verdiene blir ikke menneskelivet humant. Den gode journalist er ikke bare en god reporter, men også en god tenker, en som reflekterer over begivenhetene og leter etter mening bak hverdagsbildet.

En journalist er aldri eller svært sjelden en ensom oppdagelsesreisende i virkeligheten. Han eller hun hører til et team innen journalistlauget som igjen er en del av samfunnet som helhet. Virkelighetens mange fasetter kommer sjelden til uttrykk hvis de ses kun fra ett ståsted: Den mangedimensjonale virkelighet ikke bare åpner for, men

25 år Ansgarwerk i Osnabrück
I år kan Ansgarwerk i Osnabrück se tilbake på 25 års virke. Det ble opprettet i 1967 av biskop Helmut Hermann Wuttler som en stiftelse med det formål å hjelpe katolikkerne i de nordiske land. I årenes løp har Ansgarwerk gitt over 80 millioner kroner som er blitt brukt til en rekke formål: ungdomsarbeid, kateketiske sentre, presteutdanning, trykning av religionsbøker og kirkelige blader. Og hvert år har nordiske katolikker - legfolk, prestes og ordensfolk - vært invi-

tert til studieuker i Osnabrück, reise og opphold betalt.

Ansgarwerk har arrangert 24 studiereiser til de nordiske land med deltagelse av 1200 mennesker for å fremme den personlige kontakt mellom bispedømmet Osnabrück og katolikker i Norden. Dessuten har 33 sogn i bispedømmet en vennskapsmenighet i Norden. I anledning jubileet vil Den nordiske bispekonferanse holde sitt høstmøte i Osnabrück 14.-21. september i år. KNA

Venezuela: Kirken styrker sin sosiale innsats

Den katolske kirke i Venezuela har avholdt sitt første landsdekkende seminar om "socio-pastorale spørsmål". Seminaret, som var i regi av landets Caritas-organisasjon og fikk bred mediedekning, var en oppfølging av en kartlegging Caritas har gjort av landets alvorlige samfunnsproblemer, først og fremst den økende fattigdom-

4

krever en pluralistisk tilnærming, krever forskjellige ståsteder og synspunkter. Ingen kan med rette hevde å fortelle hele sannheten alene og nekte andre retten til også, i en viss grad, å ha rett.

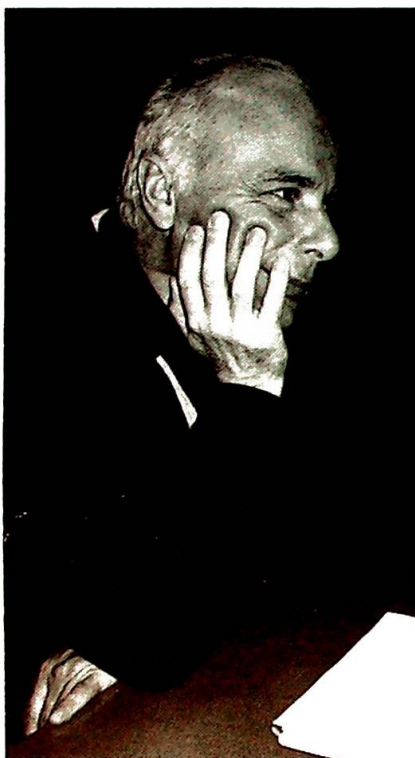
Kommunikasjon er samfunnsbygging

Men en journalist er ikke bare en oppdagelsesreisende i virkeligheten, han eller hun har også mange andre oppgaver: å støtte byggingen av 'samfunnsfamilien' ved å bidra til å skape en offentlig opinion, en offentlig konsens; å gi ulike personer mulighet til å komme frem med sitt syn; å innby flest mulig til å delta i 'rundebordssamtale' med andre medlemmer av samfunnet, som det heter i *Communio et progressio*, det pavelige skriv om "de sosiale kommunikasjonsmidler" fra 1971.

Hensikten, målet med ordene er å bringe menneskene nærmere sammen: å avdekke den indre sannhet hos den enkelte, gi uttrykk for vedkommendes rop til den og de andre. Hensikten med all ekte kommunikasjon er å skape fellesskap. Vi må alle stå til ansvar overfor sannheten, men også overfor hverandre, overfor dem vi deler samfunnet med. Den frie presse skal bidra til å skape et bedre samfunn, skape en større grad av konsens i samfunnet og i dialogen mellom folk og nasjoner.

Den totalitære erfaring

Alt dette høres kanskje vel teoretisk ut, men folk i Øst- og Sentral-Europa har personlig erfaring for hvor viktig den eksistensielle siden ved de prinsipielle refleksjoner jeg

László Lucács. Foto: Jon Folkegård

nettopp kom med, er. Pressen var ikke fri under kommunistregimet. Sannheten ble alltid diktert av det parti som satt med makten, informasjonen var alltid begrenset og manipulert. Det fantes en høyst merkbar, senere mer og mindre skjult sensur; ingen hadde rett til å gi ut en avis eller mangfoldiggjøre en tekst uten å ha innhentet tillatelse på forhånd.

Den vanskelige friheten

Journalistene spilte en avgjørende rolle under de politiske omveltninger i vår del av verden. Våre journalister satte ofte både arbeid og personlig frihet på spill når de avdek-

ket stadig flere deler av den ungariske virkelighet. Dokumentarfilmer var en spesielt viktig del av den lange og tunge prosess det var å få frem sannheten og virkeligheten. Det var derfor forståelig at det i 1989 i publikums øyne var pressen som var den mest tilforlittelige institusjon i landet.

Men etter de politiske omveltningene forandret tonen i den nye presse seg totalt. Journalistikken ble en slagmark for personlige konflikter hvor folk med ulik oppfatning av verden eller medlemmer av ulike partier eller interessegrupper, gikk til felts mot hverandre, ofte med skitne midler: angrep på personer, spredning av sladder, rykter og forutinntatte standpunkter. Og selv sagt gjorde boulevardjournalistikken og pornografien sitt inntog. Har vi ikke endelig fått pressefrihet?

Resultatet er at pressen nesten har mistet all troverdighet. Det er stadig vanskeligere å skjelne tydelige og klare stemmer i dette bråket, å finne korrekt informasjon, vanskelig å gi et bilde av virkeligheten, å finne sannheten. Denne nye situasjonen er en klar påminnelse om vårt etiske ansvar: Frihet alene, uten adekvat tilknytning til sannheten og de evige etiske verdier, er utilstrekkelig.

Det andre aspektet ved friheten er hensynet til fellesskapet. Da friheten ble forfulgt, holdt forskjelligartede individer og grupper sammen: En egen form for solidaritet, de undertryktes solidaritet, bidro til å skape en sterk enhet. Denne enheten samlet alle opposisjonelle krefter i kampen mot det totalitære kommuniststyret. Nå har vi vunnet

men på grunn av urettferdig fordeling av goder og ressurser, den gjennomgående korrupsjonen på alle nivåer innen administrasjonen og gjeldskrisen.

Også andre faktorer som mangel på sans for samarbeid, en "macho-kultur" med innebygget kvinneforakt og mer preget av vold og død enn av fred og respekt for livet, ødelagte familier og medier som

forvrir sannhet og fakta, bidrar til å fremme forbrukermentalitet og til å margstjele livgivende verdier i samfunnet.

Mot denne bakgrunn og med impulser fra katolsk sosiallære som inspirasjon, trakk seminaret opp en "sosio-pastoral" handlingsplan for Caritas' bidrag til å bedre det moralske klima og de sosiale forhold i landet.

NEWSLETTER

SOS-barnebyer - nå også i Kina

"I dag er SOS-idéen akseptert over hele verden og i alle politiske systemer," skriver SOS-Nytt. "Den siste skanse er forlengst falt: Kinas tredje SOS-barneby ble innviet i november i fjor. Det er ikke mange år siden vi opplevde det som en sensasjon at også det kommunistiske Kina ønsket SOS-omsorgsmodellen velkommen". Verdens 333 SOS-barnebyer rommer mer enn tre tusen familiehushus, og i 68 Hermann Gmeiner-skoler (oppkalt etter stifteren) får ca. tretti tusen barn sin utdanning.

Lázlo Lucács:

- Størstedelen av mitt liv har jeg levd uten en fri presse. Vi lærte oss å tolke det vi leste. Når avisene skrev at 'noen oppviglere har forstyrret ro og orden i Budapest', visste vi at det dreiet seg om en større demonstrasjon.

- Hadde kirken åpnet vinduene mot verden slik Det 2. Vatikankonsil sa den skulle gjøre, ville vi samtidig ha sluppet inn en masse kommunistisk luft. Vi måtte hele tiden tenke på å bevare vår identitet. Og vi er fremdeles ikke riktig klar for en helt fri debatt innen kirken.

- Etter kommunismens fall er tilliten til de ungarske aviser falt dramatisk.

Tre av landets store aviser er kjøpt opp av de vestlige massemediakonserner Maxwell og Springer. . . Vesten var raskt på plass. Noen for å selge sitt parti, regjeringer for å skaffe seg markeder.

- Også i mediene er det stort sett de samme folkene som operer, de har bare fjernet den røde stjernen fra jakkeslag og forside. Det er disse som velger - og velger bort - i mediene. Hvor klar over dette er man i vest? Vi trenger medieutdanning på siden av systemet, i hvert fall noen med en slik utdanning. Min drøm er en katolsk utdanningsinstitusjon for journalister et eller annet sted i Sentral-Europa.

friheten - og tapt enheten og solidariteten innen nasjonen. Og pressen er blitt det viktigste våpen i nasjonens interne konflikter og kontroverser.

For to år siden trodde Ungarn - og de fleste andre landene i området - at frihet var identisk med lykke. To år er gått, og vi har ved egen bitter erfaring måttet lære hva frihet er. Den hverken gis eller garanteres automatisk. En fri presse må rette kompassnålen mot varige verdier, den må skape forståelse, skape gjensidig respekt og solidaritet ikke bare innen et bestemt samfunn, men også mellom land og nasjoner; den skal rydde av veien misforståelser, hat og fiendskap.

Katolsk presse og "det runde bord"

Katolsk betyr universell. Katolsk presse må være mer enn den romersk-katolske kirkepresse, den må ikke begrenses til bare å omfatte

kirkelige anliggender. Den har et universelt ansvar for hele samfunnet, den skal bidra til å bygge samfunnet på sannhet og rettferd, fred og forsoning. Da Jesus gikk rundt og forkynte Guds rike, grep han stadig til lignelsen om gjestebudet, han deltok selv i festmåltider, og da han mot slutten av sitt liv tok avskjed med sine disipler, skjedde det under et aftensmåltid, og han påla dem om å samles slik i hans navn.

Communio et progressio sier følgende om pressens rolle: "De moderne kommunikasjonsmidler gir vår tids mennesker mulighet til å samles ved et stort rundebord". Den katolske presses spesielle ansvar er følgende: Å få folk til å sitte ned ved bordet - i stedet for å slåss og krangle. Men folk skal ikke bare innbys til diskusjon eller forhandlinger, men til en gledesfylt fest: til gleden ved å være sammen og utforme et samfunn bygget på rettferdighet.

Konsekvent nei til systemet

Den katolske kirke i DDR holdt konsekvent "stor indre og ytre distanse til systemet" og begrenset kontakten med regjeringen til "det nødvendige minimum", sier Kölns erkebiskop, Joachim Meisner i en samtale med avisen "Rheinischer Merkur"; inntil for et par år siden var Meisner DDR-borger og erkebiskop av Berlin. Ifølge Meisner er "Stasi-problematikken" først og fremst noe de tidligere DDR-borgere må gjøre opp med, siden de alene kjenner "de ekstreme forhold som hersket i DDR". De som har levd "i demokratiets beskyttede rom", bør være tilbakeholdne med dommer og fordømmelser.

Kontakten mellom den katolske kirke og "Ministerium für Staatssicherheit" (MfS) dreiet seg kun om "rene saksanliggender", og spesielt utnevnte prester var de eneste kirkelige instanser som stod for denne kontakten, understreker Meisner. Eventuelle andre kontaktforsøk fra Stasis side skulle det meldes fra om. Selv om han selv ikke kjenner noe konkret tilfelle og ikke har grunn til noen generell mistanke, kan det "ikke utelukkes at det også innen kirkens rekke kan ha vært folk som har informert Mfs", sier Meisner.

Den tidligere Berlin-biskopen medgir at det er et spørsmål om ikke den katolske kirke skulle gått mer aktivt ut i offentligheten med kritikk av DDR-staten, men noterer også at kirken, ved sin blotte eksistens, var med på å relativisere den ateistiske staten og holde håpet om forandringer oppe. PEK

Stemmen fra Sudan

"Verden har aldri problemer med å skaffe tilveie de mest avanserte våpen. Men når det gjelder mat til sultende mennesker, stilles det betingelser," sier Paride Taban, katolsk biskop i Sør-Sudan. Et møte med biskop Paride er et sterkt møte, skriver Vårt Land. Biskopen er sympatisk, men bestemt, humoristisk, men med øyne som

speiler både håpet og tragedien, er hans budskap ikke til å misforstå: Hvor lenge skal Sudans folk være glemt av verden? Folket lider! Folk dør! Folk trenger fremfor alt fred!

"Kirken er som en mor," sier biskopen fra Sudan. "En mor gir aldri opp før barna finner sammen igjen. Vi har et oppdrag, og det er å skape fred. Og nå ber vi verden

om å gi vårt folk mat." Han avviser at kirken folk opererer som politikere. "Vi er gjeterer. Vi ser alle de skadde fårene. De trenger å bli tatt hånd om. Vi må ta dem på skulderen og hjelpe dem." Biskop Paride sier det slik i en enkel bønn: "Gud, du reddet israelittene i ørkene. Hva med oss? Hør oss!"

"Vor kirke er... ved den sidste tids skilsmissepraksis og skilsmisselovgivning, med dens raske utvikling bort fra det kristelige ideal, blit stillet overfor en række vanskelige praktiske og teoretiske spørsmål."

Få vil si seg uenig i observasjonen. Det spesielle er at den ble gjort av teologiprofessoren Lyder Brun i 1916. Men den er fortsatt aktuell. Vi kan like godt først som sist innrømme at kirken - det gjelder også den katolske - ikke maktet å løse sitt forhold til skilsmisseproblematikken på de drøye 70 år som ligger mellom Bruns utsagn og vår egen tid.

Om forfatteren:

Signaturen Else-Britt Nilsen o.p. turde være velkjent for St. Olavs lesere, ikke minst fra den tid hun var St. Olavs redaktør på slutten av 70-tallet og frem til årsskiftet 1985 - avbrudt av halvannet års studier i Frankrike. I 1990 ble hun kvinne nr. 2 i vårt land med dr.theol-grad på avhandlingen "Gjennom prestens briller. En spørreundersøkelse om ekteskapsyn og kirken vigselsepraksis - med særlig vekt på fraskilte gjengifte". Doktoravhandlingen, som utkom i bokform på Universitetsforlaget i fjor, er den første systematiske undersøkelse av ekteskapsyn og vigselspraksis blant prester i Den norske kirke. Den inneholder også en teologihistorisk del som bl.a. tar for seg enkelte teologer har vært opinionsdannende for ekteskapsproblematikken i vårt århundre.

Doblet skilsmisseantall

Antall skilsmisser er doblet og vel så det de siste 20 årene. Ved inngangen til 1990 ble mer enn 9.000 ekteskap oppløst ved skilsmisse. Sannsynligheten for skilsmisse varierer sterkt med bosted. I Oslo er det en langt større andel av ekteskapene som ender med skilsmisse enn hva som er tilfellet f.eks. i Sogn og Fjordane eller Møre og Romsdal. Det er sannsynlig at oppløsning av samliv uten vigsel følger de samme regionale skillelinjer.

En vanlig antakelse har vært at "barn holder ekteskapet sammen", dvs. at ektepar med barn har en lavere skilsmisshyppighet enn barnløse. Familiesosiologen Jan Erik Kristiansen fremholder at dette nok var tilfelle tidligere, mens vi de siste årene har sett en økende villighet til også å oppløse ekteskap med barn. Stadig flere barn opplever at foreldrene flytter fra hverandre ved samlivsbrudd, enten ved oppløsning av samliv uten vigsel eller ved skilsmisse. I 1980-årene har mer enn 10.000 barn årlig opplevd at foreldrene skilte seg.

Færre gifter seg

Fordi skilsmisse forutsetter ekteskap, må det være tillatt å dvele litt ved vår hevdvunne samlivsform.

Mens det opp gjennom vårt århundre har vært en klar tendens i retning av økende giftermålshyppighet, så snudde denne utviklingen for noen tiår siden. Samtidig med nedgangen i antall ekteskapsinngåelser har alderen til de som gifter seg, økt.

Også ekteskaphyppigheten for tidligere gifte - en gruppe som spesielt har opptatt meg - er synkende, selv om den fortsatt er høyere enn for ugifte. Tidlig i århundret fant de fleste gjengiftermål sted etter dødsfall, nå skjer nesten alle etter **skilsmisse**. Sannsynligheten for senere ekteskap er i stor grad avhengig av alderen ved skilsmissten: Jo yngre, jo raskere og hyppigere gjengifte. Endringene i gjengiftemønsteret i Norge tilsvarer det som har funnet sted i storparten av de vesteuropeiske land.

Hvis dagens ekteskaps- og skilsmissemønster opprettholdes, vil det etter hvert bli en stadig mindre del av den voksne befolkning som er gift. Men kanskje er utviklingen i ferd med å snu: I 1990 ble det inngått 21.920 ekteskap i Norge. Det var 1.170 flere enn året før.

Samliv uten vigsel

En viktig årsak til at det inngås færre ekteskap, er selvsagt at **samliv uten vigsel** er blitt mer vanlig. Det som er nytt i forhold til situasjonen på 1950- og 1960-tallet, er at de fleste for en kortere eller lengre periode før giftermålet velger samliv uten vigsel.

Det kan også se ut til at perioden med samliv uten vigsel er blitt lengre og mer utbredt blant de under 30

Stadig dårligere råd?

"Selvfølgelig kan man fortsatt velge å grafse mest mulig til seg selv og ta seg en dram og en røyk så ofte som mulig. Særlig hvis man synes det er så meget viktigere enn å opprettholde de tjenester vi ønsker av samfunnet," skriver Ole Danbolt i Vårt Land.

Og minner samtidig om at "vi får stadig

dårligere råd til å holde oppe de tjenester som vi har vennet oss til å regne som nødvendig velferd. Samtidig har det norske folk aldri hatt så mange cabin-cruisere eller tatt så mange sydenturer som nå. Statistikeren og økonomen Helge Seip har beregnet at alkoholskadene på folk og eiendom koster det norske folk 50 milliarder kroner hvert år."

Vaktsomhet overfor Mammon

"Som kristne kan vi ikke forsvare stort lenger å unnlate å gi uttrykk for en vaktsom holdning overfor Mammon, som Jesus ikke ble trett av å advare mot." skriver biskop Geory Hille i sin årsmelding for Hamar bispedømme. "Dermed står vi overfor det som må bli kristne kjennetegn med internasjonale og globale perspektiver. Det dreier seg om forholdet til forbrukskulturen og til vern av livet og hele Guds skaperverk."

- en fellekirkelig utfordring

7

år. Samliv uten vigsel er videre blitt en konkurrerende samlivsform til **gjengifte**. Det er blitt mer og mer vanlig for dem som allerede har et ekteskap bak seg, å velge samliv uten vigsel fremfor å gifte seg.

Samliv uten vigsel er den vanligste samlivsformen blant unge. Samliv uten vigsel fikk innpass som ny samlivsform blant dem som var unge på begynnelsen av 1970-tallet. De som før dette tidspunkt etablerte seg i samliv, valgte oftere å gifte seg uten å leve i samliv uten vigsel først, eller de levde en kortere periode i samliv uten vigsel før de giftet seg.

Valg av samlivsform varierer mellom geografiske områder i landet. Det er vanligst å gifte seg i Agder/Rogaland, det er minst vanlig i Nord-Norge. Samliv uten vigsel synes å være mest utbredt i Nord-Norge, Trøndelag, Oslo og Akershus; minst i Agder/Rogaland.

Så langt kan vi da si at valg av **samlivsform** er endret, men andelen som lever i **parforhold**, har ikke endret seg særlig i noen deler av landet.

I samfunnet kan vi således tale om en markert sekularisering: Fra å være det selvfølgelige ideal for samliv, er ekteskapet blitt oppfattet av mange som ett av flere "tilbud" på samlivets marked. Ei heller kan man utelukke at forbrukersamfunnets ideologi også gjør seg gjeldende her - "**bruk og kaste**-ideologien".

Skilsmisse kan være uttrykk for noe av den samme holdning: Når man ikke lenger har bruk for den annen part, eller når forholdet blir

problematisk, oppløser man det og går inn i et nytt, i stedet for å prøve å reparere det gamle. Prester og andre sjelesørgere hverken kan eller bør distansere seg fra dette - for bak tallene møter vi kirkens medlemmer.

Det er på denne bakgrunn jeg gjennomførte en teologisk spørreundersøkelse blant menighetsprester i Den norske kirke om ekteskapsyn og vigselpraksis. 711 prester deltok. Undersøkelsen og dataanalysen fant sted fra midten av 1980-årene og utover. Utvilsomt møter også prestene i vår egen kirke mye av de samme utfordringer og problemstillinger.

Prester om ekteskap og samliv

Det store flertall av prestene oppfatter ekteskapet som noe sakralt i retning av "ekteskapet er en guddommelig innstiftet ordning" eller "ekteskapet er villet av Skaperen og forutsetter at samlivet er gjensidig og livsvarig". Videre er prestene enige om at det er vanskeligere å leve i ekteskap i dag enn før, og at kirken må verne om ekteskapet som et juridisk forpliktende forhold. Bare et mindretall hevder at ekteskapet er på vei ut til fordel for andre samlivsformer.

Selv om kirken i sin totaloppfatning av ekteskapet fremhever dets karakter av både personfelleskap og institusjon, er det ikke dermed sagt at alle tilfelle av samliv uten vigsel er ensbetydende med en "løs forbindelse". Likevel er det hevet over tvil at flertallet av prestene i vårt materiale - 2/3 - mener at samliv uten vigsel er moralsk forkastelig. Her er det ingen påfallende

forskjell mellom eldre og yngre prester, mens det imidlertid er en betydelig kjønnsforskjell: 70% av de mannlige prester mener dette, mens tilsvarende tall for de kvinnelige er noe i overkant av 30%.

Den økende forekomst av samliv uten vigsel har utvilsomt bidratt til å stille gjengifte fraskilte i et bedre lys. Det innsamlede materiale understreker at den forbeholdenhet som gjengifte tidligere ble møtt med, nå er blitt overført til dem som lever i samliv uten vigsel. Dette kan f.eks. komme til uttrykk gjennom prestenes praksis i forbindelse med dåp og nattverd.

Om skilsmisse

"Skilsmisse kan være en lykkelig løsning for en del av et stort antall dårlige ekteskap," hevder skilsmissecforskeren Kari Moxnes. Selv om prestene ikke uttrykker seg i så positive ordelag, gir de henne likevel rett et stykke på vei. Vel 90% av prestene sier seg nemlig helt eller delvis enig i at "ideelt er ekteskapet livsvarig, men i praksis kan skilsmisse bli en løsning på et vanskelig samliv". Imidlertid er utsagnet nærmest deskriptivt, det sier ikke mye om hvordan prestene forholder seg til skilsmissen som sådan.

De mange skilsmisser blir av enkelte ansett som en fare for ekteskapet som institusjon. Ikke minst har dette vært følbart innenfor kirken, og følgende utsagn fra Bispemøtet i Den norske kirke våren 1985 er talende: "Ekteskapet er et **livsvarig** samliv mellom en mann og en kvinne, et samliv som hviler på ektefellenes gjensidig tro-

5000 politiske fanger på Cuba

På Cuba er det flere tusen politiske fanger, hevder lederen for den cubanske Kommisjon for menneskerettigheter og nasjonal forskning, Elizardo Sanchez Santa Cruz, i et intervju med den franske avisen "La Croix" for en tid siden. "Jeg kjenner vårt Gulag," sier Sanchez, som selv har tilbragt mer enn 8 år i fengsler og omskoleleirer.

Ifølge Sanchez forsøker regjeringen å

kontrollere befolkningen fullstendig. Terroren har fått feste i folks bevissthet, og det hersker et klima av mistro blant cubanere, både i familien og på arbeidsplassene, sier den 47-årige, tidligere filosofiprofessor. Han mener at "regjeringen i løpet av få måneder" mister kontrollen i landet. Menneskerettighetsbevegelsen på Cuba har vunnet stadig terreng i den senere tid og kan ikke lenger trenge tilbake. KIPA

Islam eller kristendom?

"Jeg har hørt nordmenn si at islam er en krigersk religion. Men like lite som man kan dømme Bibelen på stridighetene i Nord-Irland, kan man dømme Koranen på striden i Libanon," skriver tegneren og skribenten Einar Engebretsen. "Vi har våre fordommer. Ofte elsker vi vår rettrettroenhet mer enn vi elsker våre medmennes-

8

skapsløfte, og som er offentlig kunngjort og rettslig anerkjent."

Selvsagt er det nærliggende å hevde at biskopene her er mer restriktive enn menighetsprestene, som til stadighet har kontakt med grasrota. Imidlertid gir ikke undersøkelsen noen støtte til en slik antakelse. Nesten samtlige prester sier seg *uenig* i følgende utsagn: "Det bør ikke lenger være et ideal at ekteskapet skal være livet ut". Her sporer vi ingen forskjell mellom kvinner og menn, mellom unge og gamle. Imidlertid anser eldre prester oftere enn sine yngre kolleger at "skilsmisse under enhver omstendighet er i strid med det kristne syn på ekteskapet".

Skilsmisseårsaker

Skilsmissetallet er økende, men det er meget vanskelig å foreta en stringent årsaksanalyse. Vi forventer selvsagt ikke at prestene har et fasit-svar her, og det er vel heller tvilsomt om noe slikt eksisterer. Men både som sjelesørgere, vigself- og meklingsmenn er prestene ikke bare meningsberettiget, vi bør t.o.m. legge vekt på hva de sier. En annen ting er at vi kanskje i stedet for å jakte på skilsmisseårsaker, heller burde ha spurt: "Hvorfor skilles ikke alle?"

3/4 av prestene oppgir "en mer liberal holdning til skilsmisse generelt" som en viktig årsak til de siste års økende skilsmissehyppighet. Her får vi en spiral- eller smitteeffekt. Et økende antall skilsmisser bidrar til å legitimere skilsmisse som problemløsningsmekanisme, og gjøre skilsmisse sosialt akseptabelt. Et godt stykke etter kommer

"utvikling i retning av en ny samlivs- og seksualmoral", mens halvparten av prestene oppgir "urealistiske forventninger til ekteskapet".

Betrakter vi de oppgitte skilsmisseårsakene i relasjon til prestens ordinasjonsår, finner vi enkelte "generasjonsforskjeller". De eldre fremhever kvinnefrigjøring, de yngre endret kjønnsrollemønster. I en viss grad dekker de to uttrykkene samme realitet. Det å forlate ektefelle og barn, var tidligere noe nesten bare menn kunne gjøre. I dag har stadig flere kvinner krefter og muligheter til å klare økonomi og annet ansvar selv, og det er kvinner som oftest tar initiativet til skilsmissen.

Kjernefamiliens isolasjon er et relativt moderne begrep, og det forklarer kanskje at yngre prester oftere enn eldre anser dette som skilsmisseårsak. Imidlertid møter vi delte meninger om hvorvidt og i hvilken grad kjernefamilien er isolert. Men det er nærliggende å anta at isoleringen av familier i sterile bomaskiner, pendling mellom hjem og arbeidsplass, mor-barn isolasjon og kontaktløse nabolag likevel må ha ført til et økt emosjonelt press på ekteskapet. Heller ikke kan vi se bort fra at dagens familie ikke lenger er integrert i den større familien-slekten - slik tilfellet var før.

De eldre prestene har utvilsomt opplevd sekulariseringen på en annen måte enn sine yngre kolleger. Det er derfor nokså selvsølgelig at "svækkelsen av kirkens og religionens betydning for opprettholdelsen av ekteskapet" særlig fremheves av dem. Derimot er det litt overraskende at en større andel yngre enn

eldre prester påpeker urealistiske forventninger til ekteskapet som viktig årsak til de siste års økende skilsmissehyppighet. En slik observasjon er det nærliggende å tilskrive prester med solid pastoral erfaring. Imidlertid gir ikke våre data entydig støtte til et slikt syn.

Blant de skilsmisseårsaker som ikke nevnes, er folks høyere levealder. Som J.E. Kristiansen fremholder, innebærer "til døden skiller dere ad" i dag 10-15 år mer enn før århundreskiftet. Dette har skapt et økt behov for skilsmisse. Mange av dagens skilsmisser ville tidligere ikke ha funnet sted ganske enkelt fordi en av ektefellene allerede ville ha vært død, eller fordi man hadde forholdsvis kort tid igjen å leve.

Fraskiltes gjengifte - en sprikende praksis

Det hevdes ofte at Den norske kirkes praksis er blitt mer liberal de siste årene når det gjelder fraskilte gjengifte, og flertallet av prestene sier seg enig i det. Et uunngåelig spørsmål til prester i en kirke som ikke har en felles praksis ved fraskiltes gjengifte, er hva presten gjør når fraskilte ber om en kirkelig vigsel. Så vidt meg bekjent foreligger det ingen tidligere kartlegging av dette.

To av fem prester oppgir at de aldri vier fraskilte. En av fem vier alle fraskilte som ber om det. De øvrige vier ikke alle som ber om det, men vurderer hvert enkelt tilfelle. Kvinnelige prester er mer åpne for å vie fraskilte enn de mannlige. Prester som er utdannet ved Universitetet i Oslo, er mer åpne enn prester utdannet ved

ker. Hva som skjer med menneskeheten i de neste tiår, vil i stor grad bli bestemt i den islamske verden. . .

Personlig ønsker jeg at alle muslimer ble kristne, men jeg har et større ønske - og det er at alle vi kristne ble kristne. Det siste kunne dessuten være nøkkelen til det første." ARBEIDERBLADET

Etterlyser pavelig initiativ mot anti-islamkampanjer

Paven bør påvirke politiske ledere i de kristne landene til å slutte med sine propagandakampanjer mot islam, sier Irans visepresident Hassan Habibi, som selv er kristen. Ifølge det statlige nyhetsbyrået IRNA kom oppfordringen under mottagel-

sen i Teheran for den pavelige nuntius, erkebiskop Giovanni Bulatis.

Kirken må ikke være fiendtlig innstilt til islam, men snarere innta en åpen holdning, understreket Habibi. Nuntius på sin side ga uttrykk for tilfredshet over det gode forhold mellom Iran og pavestolen.

KATPPRESS

Menighetsfakultetet. Prestenes holdning varierer sterkt fra bispedømme til bispedømme.

Å nekte å vie fraskilte er en av prestens rettigheter. Ifølge den gjeldende ekteskapslov da undersøkelsen ble gjennomført, er prest i statskirken og prest eller forstander i et registrert trossamfunn, når det strider mot deres *samvittighet*, ikke pliktig til å vie fraskilte dersom den tidligere ektefelle er i live.

Men er det utslag av samvittighetskvaler når en prest nekter å vie fraskilte? Faktisk referer ikke disse prestene særlig oftere til samvittigheten enn prester med en annen vigselførelse. I denne sammenheng observerer vi med en viss interesse at den nye ekteskapslov av 4. juli 1991 opprettholder prestens eller forstanderens rett til å nekte vigsel "dersom en av brudefolkene er skilt og den tidligere ektefellen lever". Imidlertid er det ikke lenger noen forutsetning at nektelsen bygger på samvittighetsgrunner.

Av prestene som **aldri** vier fraskilte, oppgir 1/3 som viktigste årsak at "prestene ikke kan opptre som dommere i slike saker". En like stor andel av dem som aldri vier fraskilte, fremhever at "den som skiller seg fra sin mann/hustru, og gifter seg med en annen, han/hun begår ekteskapsbrudd". Selv om undersøkelsen ikke gir et eksplisitt belegg for det, får man inntrykk av at skilsmisse (evt. med påfølgende ekteskap), må være en utilgive-

lig synd. Det stemmer ikke helt med Luthers syn.

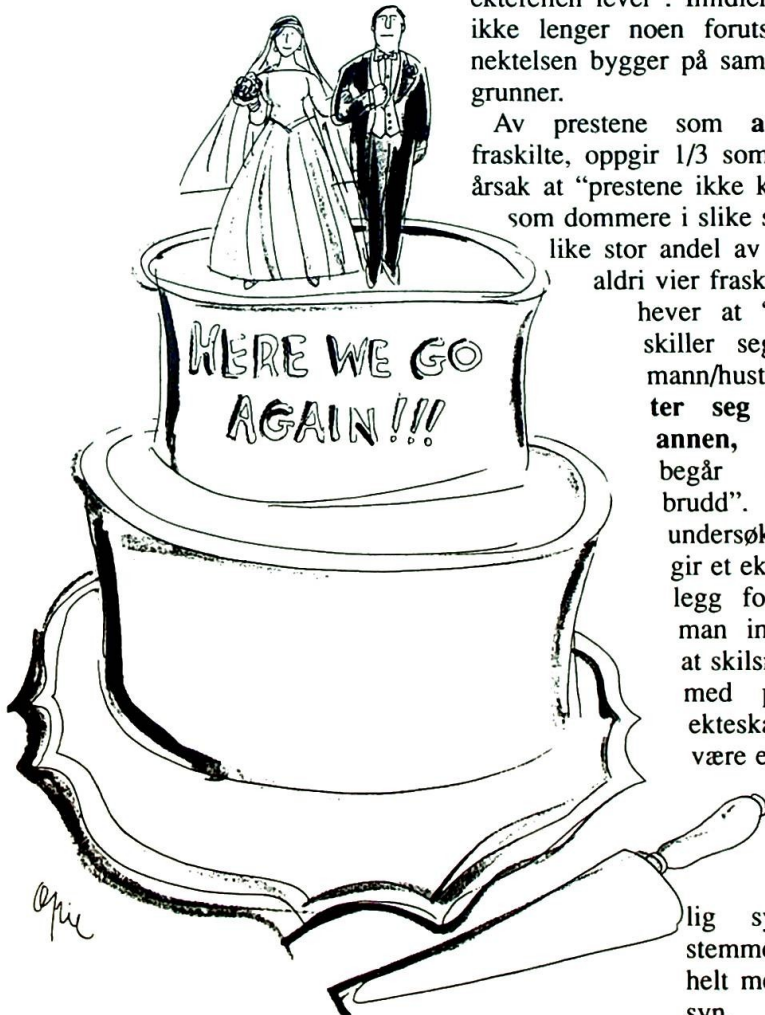
For prestene som vier alle eller noen fraskilte, er det sjelsesørgeriske og pastorale hensyn de oftest begrunner sin praksis med (36%). Et godt stykke etter oppgis: "Konsekvent nektning av fraskilte kan gi inkonsekvenser: Man nekter vigsel av dem som har vært gift før, men ikke av dem som har levd 'papirløst med en annen'." Og like ofte oppgis: "En forordning som ved skilsmisse forbyr den uskyldige part gjengifte, er urettferdig" (Begge 15%).

Vi har i det foregående gjort enkelte henvisninger til prestenes ordinasjonsår. Selv om vi til tider har kunnet konstatere uttalte "generasjonsforskjeller", så fremtrer likevel teologien som nokså motstandsdyktig i møtet med samfunnsendringene de siste årtier.

I sammenlikningen mellom **mannlige** og **kvinnelige** prester har vi funnet betydelige forskjeller både når det gjelder holdning og praksis. Kanskje kan kvinnenes lavere alder og utdanningsstedet (de er oftere utdannet fra universitetet enn mennene) være delforklaringer. Langt viktigere må det være at kvinnene har en annen erfaringsbakgrunn enn menn. Dette fører til nye synspunkter i den teologiske refleksjon, såvel som i forkynnelse og sjelsesørgerisk arbeid.

Hvordan løse gjengifteproblematikken?

Jesuitten Leslie O. Dorn uttalte en gang i midten av 1980-årene at menneskelig sett er ekteskapets sammenbrudd det primære problem, kirkelig sett er problemet gjengifte mens den tidligere ekte-

Fremmedhat og forakt for svakhet:
to sider av samme sak

Hvordan bekjempe rasismen? spør Kari Gåsvatn i Nationen, der hun bl.a minner oss om at "som mekanisme er det ingen forskjell på hat mot jøder og hat mot muslimer. Anti-semittisme, annet fremmedhat og forakt for svakhet er alt sider ved samme sak.

Rundt omkring i Europa er det igjen

jødene som får skylden for alt som går galt. Men fordi det knapt er en jøde å se, rettes voldsangrepene mot andre med fremmedartet utseende. Når åtte-årige Seinab fra Midt-Østen ligger på sykehus i Tyskland og er ødelagt av brannskader etter en bombe, er det i prinsippet akkurat det samme som da små jødejenter ble ødelagt for femti år siden. . .

Det ligger et stort dilemma i hvor mye

ny-nazistiske og fremmedhatende gruppeledere bør få utbre sine synspunkter over dobbeltsider i avisene. Å fryse nedover ryggen av redsel og avsky betyr i seg selv ikke noe som helst som motvekt. Kanskje media har en større oppgave i å fortelle om alt positivt arbeid i Norge og resten av verden for rettigheter, likhet, forståelse og naturlig kontakt på tvers av hudfarge og religion."

10

unyansert, men inneholder en viss sannhet. Og det foregående viser at prestene i Den norske kirke langt på vei befinner deg i samme ukomfortable situasjon som sine katolske kolleger. Sikkert gjorde den lutherske presten seg til talsmann for mange kolleger som hevdet: "Spørsmålet er problematisk, og jeg kan ikke se at det finnes noen enkel løsning overhodet."

En tilleggsbelastning for de lutherske prester er at medlemmene av deres kirke møter en *splittet* kirke og blir usikre på hva kirken egentlig mener. Det som imidlertid fremstår med stor klarhet, er at disse prestene - selv de som *aldri* selv vier fraskilte - finner det riktig at de fraskilte gjengifte har samme adgang som finner andre til nattverd. Her - mener jeg - at de prioriterer et viktig pastoralt anliggende. Noe i retning av at dette ikke skal være en belønning for de "snille", men også en hjelp for dem som trenger kirkens omsorg i en vanskelig situasjon.

For mye selvkritikk skader kirken

Kardinal König, Wiens tidligere erkebiskop, er bekymret over "den økende, unyanserte kritikk av kirken" som ikke lenger skiller mellom velbegrunnet undersøkelse av saksforhold og forutinntatt opposisjon. I et intervju understreker kardinalen at kirken ikke er redd for kritikk: Det 2. Vatikankonsil anbefalte faktisk "smertelig selvkritikk", men det er forskjell på slik kritikk og konstant harping på negative aspekter, mener kardinalen - det kan sammenlignes med å dømme et menneske ene og alene ut fra dets feil og feiltagelser

Grunnen til denne overdrevne kritikk i Vest-Europa og Nord-Amerika er, ifølge kardinal König, kløften mellom Jesu budskap i evangeliet, et budskap som ikke er noen "grei oppskrift på et behageligere liv", og det velstående materialistiske sam-

funn i disse landene. Folk fascineres fremdeles av evangeliets budskap, men innerst inne vet de at budskapet inneholder en oppfordring til å forandre livsstil; i stedet for å trekke de personlige konsekvenser av budskapet, begynner de å angripe kirkens svake punkter.

Kirken må til tider trekke grenser hvis den skal være trofast mot sitt oppdrag, sier kardinal König. Som f. eks. når det gjelder å hindre at troen på Jesus Kristus reduseres til "kun et spørsmål om følelser som best kan analyseres via dybdepsykologi". Siden det ikke er ethvert kirkemedlem gitt å kunne trekke grensene, må biskopene gjøre det. Det innebærer ikke at kirken først og fremst er hierarkisk oppbygget, men heller ikke at den bygger på et demokratisk fundament. Kardinalen vedgikk at mange biskoper i dag ikke finner de riktige ordene, men derav følger ikke at de ikke skal trekke noen grenser i det hele tatt.

THE TABLET

St. Paul menighetsskole er en katolsk grunnskole med en klasse på hvert trinn i barneskolen og to klasser på hvert trinn i ungdomskolen, totalt ca. 300 elever. Skolen drives med offentlig tilskudd i henhold til "Lov om tilskudd til private skoler."

I tilknytning til skolen drives heldagsbarnehage, førskole (6-årsgruppe) og skolefritidsordning.

Noen undervisningsstillinger vil være ledige fra august 1992.

Vennligst ta straks kontakt med skolen for nærmere opplysninger og eget søknadsskjema.

St. Paul skole

Christiesgate 16, 5015 Bergen

Telefon (05) 32 02 37 - Telefax (05) 32 02 37

Vett og forstand

"Alkoholikere er verst mot seg sjøl, de er fredelige folk. De stemples lett som håpløse. Men jeg har funnet et rikholdig galleri med personligheter blant dem. Ja, av og til lurer jeg på om det ikke er de beste, de mest følsomme menneskene som havner i grøftekanten. Jeg har fått vett og forstand av dem," sier professor Ole Mjøs, ifølge Dagbladet.

Stadig færre kristne i Midtøsten

Emigrasjon er det sentrale problem når det gjelder fortsatt kristent nærvær i Midtøsten og Nord-Afrika. I begynnelsen av vårt århundre var 32 prosent av befolkningen i Tyrkia kristen, i dag er prosenten 0.2. I Iran var det ved århundredskiftet 15 prosent kristne, tallet er nå 2 prosent. Og i Irak var de tilsvarende tallene 35 og 5 prosent.

Emigrasjonen startet for alvor i annen halvdel av 1900-tallet. Grunnene er, ifølge

ICMC, International Catholic Migration Commission: 1. Religiøs forfølgelse - det gjelder assyrerne og kaldeerne i Irak, armenere og andre kristne grupper i Libanon, inkludert det maronittiske flertallet. 2. Vanskelige økonomiske forhold på grunn av voldsom inflasjon og generell økonomisk tilbakegang. 3. Administrative tiltak og mer kaldblodig forfølgelse. 4. Vestlig materialisme og det mindre møysommelige liv den representerer.

Frøken Jakobsens påske

11

For noen år siden hørte jeg et foredrag kardinal Franz König holdt for prestestudenter i Wien. Han anbefalte bl.a. at prester skulle lese "én god moderne roman" hvert kvartal, for slik å lære hvordan menneskene tenker og oppfatter livet i dag - hvordan ellers skal man kunne forkynde evangeliet for dem på en måte som tilsvarer de behov de faktisk føler?

Så forsøker jeg å følge kardinalens kloke råd, selv om jeg glir ut av og til i retning av kriminalromaner (den første bok jeg leste på norsk var faktisk pater Aage Haukens "*Den dypfryste pateren*"). Jeg har nettopp lest en tankevekkende ungdomsroman, Tor Fretheims *Om bare sola ville danse* (Gyldendal 1990), og jeg vil gjerne dele noen av mine tanker med leserne av "St. Olav".

"Budskapet" i en god ungdomsroman formidles ikke minst ved hjelp av en realistisk skildring av miljøet, slik at leserne lett kan identifisere seg med hovedpersonen(e). Denne boka har et dobbelt budskap, i og med at hovedpersonen, norske Christian, forelsker seg i den arabiske gutten Anari, som er i Norge uten oppholdstillatelse. Romanen utmerker seg ved å unngå alle former for sentimentalitet; tilværelsens tvetydighet fastholdes ved at Anari deporteres fra Norge ved slutten av boken, uten at alt håp for fremtiden helt slukkes.

Det tankevekkende er at bare én del av budskapet i boken kommer uttrykkelig til syne, d.v.s. det antirasistiske budskap. Fretheim fremstiller meget klart de kulturelt betingede vanskeligheter forholdet mellom

Christian og Anari innebærer. Alikevel er det til slutt samfunnets ubegrunnede rasisme som skiller dem fra hverandre.

Altså: Ja til et fargerikt fellesskap!

Men den annen del av budskapet bare forutsettes: d.v.s. at det er helt greit å være homofil. Ordene "homofili" eller "homoseksualitet" nevnes aldri i boken, og det blir bare forsåvidt antydning at et forhold mellom to gutter kanskje kunne vekke anstøt hos noen i Norge (s. 161). Fretheim "forkynner" sitt "budskap" på en høyst interessant måte: Han bare forutsetter at det er slik.

Når jeg sier at dette er tankevekkende, mener jeg ikke å komme med en moralteologisk vurdering av Fretheims "budskap". Det som slår meg er tanken: Hvorfor har ingen skrevet en slik utmerket ungdomsroman med budskapet at det er helt greit for en normal norsk gutt eller jente å være katolikk?

Alle unge mennesker trenger rollemodeller som de kan identifisere med, det vet vi alle. Vi vet også at vår kirkes hovedproblem nettopp er å gi troen videre til den kommende generasjon i et sekularisert samfunn - det har vi aldri greid i de siste 150 år i Norge. Hvordan kan vi formidle budskapet at det er helt i orden å være katolikk? At faktisk helt normale mennesker er det og?

Det var min første tanke, da jeg leste *Om bare sola ville danse*. Min annen tanke kom da jeg leste om Frøken Jakobsens påske. Bokens tittel "Om bare sola ville danse" har nemlig med påske å gjøre: "Påskedagen vendes det vonde til det

gode. Selv sola vil juble", sier Christian. "Hvis du vil se sola danse, må du stå tidlig opp ... Den som har sett sola danse, er sikret et lykkelig liv en gang for alle" (s. 88-89). Christian har faktisk mye å fortelle Anari om påske, da "trollkjer-ringene drar over den norske himmelen" (s. 95). Men Jesus nevner han aldri med ett eneste ord.

Og Frøken Jakobsen gråter når hun tenker på de fem dager da blomsterbutikken hennes blir stengt: "Jeg begynner å bli redd for tomheten", sier hun (s. 92). For Frøken Jakobsen og for Christian er påske en dag som ikke vekker noen kristelige assosiasjoner i det hele tatt.

Jeg vet ikke om også dette skal regnes som et "budskap". Jeg tror heller at det simpelthen gjenspeiler den virkelighet bokens lesere lever i. Den kristne tro, den kristne liturgi, har *ingen ting* med deres liv å gjøre. Man kan finne polemikk mot kirken i ungdomsromaner (f.eks. i Elin Brodins utmerkete roman *Kjære Timo* fra 1989, hvor en motbydelig sykehusprest dukker opp mot slutten). Men her er det trolig bare en konstatering: Den kristne tro er ikke lenger en ressurs som gir mening og struktur til de fleste mennesker i Norge i dag.

Også her er min tanke et spørsmål: Hvordan kan vi forkynde budskapet om Kristus slik at det oppfattes virkelig som det glade budskap, det som *befrir* menneskene og gir dem *gledens fylde*?

Jeg takker Tor Fretheim for en bok som vekker viktige tanker nettopp ved ikke å nevne ting ved navn.

Brian McNeil c.r.v.

HIV-test for prestekandidater?

En artikkel i den engelske avisen "The Independent" for en tid siden hevdet at Vatikanet overveier å innføre HIV-testing av prestekandidater. I et kommuniqué i sakens anledning sier Vatikanets pressetalsmann Joaquin Navarro-Valls at "det er ikke opp til Vatikanet å ta avgjørelser om slikt", og at spørsmålet sorterer under de lokale biskoper. Vatikanets vise-talsmann, Piero Pennachini, henviser til at det i tilfelle dreier seg om en "berettiget sikker-

hetsforanstaltning". Det er mange kandidater fra de såkalte risikoland, sier Pennachini, ifølge KIPA.

Fransiskanere både i England og USA har reagert kraftig på Independent-artikkelen hvor det bl.a het at "i deler av USA foreskriver både jesuittene og grener av fransiskanerorden HIV-test for sine kandidater." Det stemmer ikke, skriver The Tablet, og viser til at fransiskanerne er blant de ledende når det gjelder kirkelige omsorg for AIDS-pasienter.

Regler for Vatikanansatte

Nye regler forbyr Vatikanets 2.600 legansatte å være medlem av fagforeninger eller streike. De får heller ikke være medlemmer av institusjoner eller bevegelser som står for ting som ikke stemmer overens med kirkens lære. De får ikke lov å motta noen form for gaver i forbindelse med sitt arbeid; for nære slektninger får ikke ansettes; besøk på kontoret av utenforstående frarådes. Reglene, som åpner for del- og flexitid, skal foreløpig gjelde i 5 år.

THE TABLET

Motsetningene mellom Vatikanet og

Etter at Moskvapatriarkatet avsto å la seg representere ved Romasynoden om Europa i november i fjor, ba avisen *Moskovskie Novosti* den pavelige nuntius i Moskva, *Colasuonno*, og den ortodokse metropolit *Kyrillos* av Smolensk, ansvarlig for patriarkatets utenlandsforbindelser, om en kommentar.

Vår oversettelse bygger på *Gunnel Vallquists* svenske, hennes kilde er den franske *Service Orthodoxe de la Presse*.

Nuntius Colasuonno

Det russisk-ortodokse kirkes nei til å sende representanter til Vatikanasynoden har smertet alle katolikker. Denne og andre hendelser vitner om motsetninger mellom de to kirkene, og årsakene til dem må klarlegges.

For to år siden rådet det fremdeles broderlige forbindelser mellom oss, og våre møter fant sted i en sann økumenisk ånd. Nå er forholdet oss imellom mindre hjertelig. Forandringen synes å ha inntruffet da den gresk-katolske kirke, som tidligere var forbudt, etter mer enn 40 år som undergrunnskirke, igjen ble tillatt innen den tidligere Sovjetunionens territorium. Tilhengerne av denne kirke - som er meget tallrik - har med alle midler søkt å få tilbake de bygninger som tilhørte kirken før 1946 da det sørgelig beryktede kirkemøtet i Lvov fant sted, og den gresk-katolske kirkes eiendommer gikk over til den ortodokse kirke.

Situasjonen er blitt ytterligere komplisert gjennom pavens anerkjennelse av de katolske bispedømmer med bysantinsk ritus og opprettelsen av nye bispedømmer med latinsk ritus på tidligere sovje-

tisk område. I begynnelsen av 1991 anerkjente man 10 biskoper i den gresk-katolske kirke, og 5 romersk-katolske biskoper ble utnevnt i Ukraina. I fjor vår utnevnte paven to nye biskoper i Lettland, to i Hvite-Russland samt to apostoliske administratorer for Russland og én for Kasakhstan.

Jeg vil understreke at disse tiltak ikke innebar noen som helst inntrengen i den ortodokse kirkes rettigheter eller noen innskrenkning av dens innflytelse i Ukraina, Hvite-Russland eller Russland. Det har fra langt tilbake vært katolske troende i disse landene, men inntil ganske nylig manglet man såvel menigheter og kirker som prester. Selv nå da situasjonen er forbedret, finnes det betydelig færre katolske kirker enn tidligere: I St.Petersburg fantes det i 1920-årene 13 katolske kirker mot i dag 2, i Moskva 3 mot 1 og i Sibir 44 mot nå 4.

Den katolske kirkes hovedmål er å tilfredsstille de troendes åndelige behov. Med det for øye er det blitt opprettet menigheter også på steder hvor det tidligere ikke fantes noen, for eksempel i Kasakhstan. Dette fordi smertelige hendelser tvang tyskere, polakker og litauere - blant

hvem katolikkene er særlig tallrike - til mot sin vilje å skifte oppholdssted. Kanskje bør man tilføye at også den russisk-ortodokse kirke har opprettet menigheter på steder der det før ikke fantes slike, i land i Europa og Amerika som ortodokse kristne har emigrert til.

Vi søker oppriktig å gjenopprette broderlige forbindelser mellom den ortodokse og den katolske kirke og rydde av veien de motsetninger som kan oppstå mellom dem. Dette ville bli lettere hvis representanter for de to kirkene kunne møtes regelmessig slik at man i en oppriktig vennskapsånd kunne nå frem til overenskomster i tvistesporsmål.

Metropolit Kyrillos

På 1960-tallet fødtes - til tross for en ny bølge av forfølgelse av kirken i vårt land - håpet om gjenoprettelse av enhet mellom de kristne: Den russisk-ortodokse geistlighet knyttet forbindelser med den katolske geistlighet i forskjellige land, og en teologisk dialog kunne etableres. Disse møtene med brødre som levde i frihet, var av stor betydning for oss. Og nettopp på denne tiden erklærte også Det 2. Vatikankonsil at det betraktet den ortodokse kirke som jevnbyrdig når det gjelder den guddommelige nådes nærvær i kirken.

Situasjonen forandret seg da den gresk-katolske kirke fikk tilbake sine rettigheter i det vestlige Ukraina og derved praktisk talt berøvet de ortodokse deres kirker og eiendom. Disse kirkene var blitt "vennlig tilbudt" vår kirke av Stalin, og menighetene var "blitt tilknyttet" det ortodokse gudstjenestelivet etter

Færre katolikker i Spania

Bare 72 % av Spanias befolkning sier de er katolikker, mot 96 i 1970, ifølge et uavhengig katolsk forskningsinstitutt. 26,7 5% sier de har ingen religiøs tilknytning; protestanter, muslimer og jøder utgjør 1.3 %. Dåp og ekteskap anses som de viktigste sakramentene; under 30% tror på pavens ufeilbarlighet. De som kaller seg "gode katolikker", ser bestikkelse og urettmessig tilegnelse av arbeidsledighetstrygd som mer forkastelig enn abort, eutanasi og skilsmisse.

THE TABLET

Forsoning mellom Spania og jødene

Det er i år 500 år siden kong Ferdinand og dronning Isabella drev jødene ut av Spania. I april i år var Israels president, Chaim Herzog, og Spanias konge, Juan Carlos, etterkommer av Ferdinand og Isabella, sammen under en forsoningsseremoni i synagogen i Madrid. Kongen hadde sagt nei til et israelsk forslag om en formell tilbakekalling i Jerusalem av ediktet fra 1492 med den begrunnelse at det ville innebære en innrømmelse av skyld som ville

være uakseptabel for mange spanjoler.

Herzog sa at han ikke var kommet til Spania for å motta unnskyldninger for det som hendte for 500 år siden "fordi ingen i dagens Spania er ansvarlig for tragedien den gang". Erkebiskop Ramon Torella Cascante av Terragona, som leder de spanske biskopers utenrikskomité, sa under et møte med rabbinere i Toledo at det de kristne gjorde mot jøder og muslimer i 1492, "var nøyaktig det motsatte av det de burde gjort".

THE TABLET

Moskvapatriarkatet

13

ordre fra regimet. Den russiske kirke har ikke preket noe "korstog" mot sine katolske brødre. I og med at den gresk-katolske kirke juridisk sett opphørte å eksistere, besluttet mange unierte seg for å gå inn i den ortodokse kirke. Et betydelig antall av de unierte menighetene ble da tross alt reddet fra å bli vanhelliget, barn ble døpt og tusenvis av unge menn fikk teologisk utdannelse.

I dag hilser vi gjenopprettelsen av den gresk-katolske kirkes legitime katolske rettigheter velkommen, men vi minnes også at det bor millioner av gresk-ortodokse i det vestlige Ukraina. Jeg beklager dypt at de gresk-katolske, som lenge led ufortjent, nå i sin tur skal forårsake lidelser for andre kristne. Problemet kan kun løses ved at man erkjenner at det finnes både ortodokse og gresk-katolske menigheter, som alle har rett til å eksistere og ha sin egen kirke. Kirkene bør fordeles rettferdig etter fri avstemning blant de troende, og slik at majoriteten tar broderlig hensyn til minoriteten.

Nok en sak har komplisert vårt forhold til den katolske kirke. I Russland, fremfor alt i Moskva, i Sibir og i Det fjerne østen opptrer katolske misjonærer som om de befinner seg blant hedninger som skal omvendes. Disse misjonærene avslår til og med å møte oss ortodokse prester. Kan vi fremdeles anse Det 2. Vatikankonsils prinsipper som gjeldende?

Vår kirke respekterer friheten til å forkynde og hvert menneskes rett til å forandre overbevisning. Men om vi vil være tro mot de broderlige forbindelser vi i flere år har hatt med den katolske kirke, tillater vi

oss ikke å opprette en menighet i et katolsk land hvis motivet ikke er å imøtekomme russiske kristnes åndelige behov, men å omvende katolikker til ortodoksien. De av våre prester som utøver sitt embete i vest blant russiske emigranter, holder stadig kontakt med den katolske geistlighet og søker å bevare broderlige forbindelser mellom begge kirkene.

Til tross for disse problemene tror jeg på Frelserens løfte om hans disiplers enhet. Derfor er jeg overbevist om at vår prinsipielle stillingtagen for bilaterale samtaler er uforenlig med det blinde katolikk-hat som dessverre brer seg stadig mer i deler i vårt kirkefolk. Å hate er ikke å "kjempe for ortodoksien". Hat er en hovedsynd som man må angre.

Det 2. Vatikankonsil er ikke alene om å ha erkjent den katolske og den ortodokse kirke som søsterkirker. Det overveldende flertall av ortodokse teologer har erkjent og erkjenner stadig gyldigheten av den katolske kirkes sakramenter. Dette innebærer at hver overgang fra ortodoksien til katolisismen eller fra katolisismen til ortodoksien, er en feiltagelse som ødelegger tilliten mellom kirkene. Av hele mitt hjerte ønsker jeg at våre kirker sammen skal tjene menneskene, uten rivalisering og uten konkurranse, i broderlig samarbeid.

Spioner i kirken

Metropolit Filaret av Kiev, metropolit Juvenalij av Krutitskij, tidligere leder for den ortodokse kirkes avdeling for utenlandsrelasjoner, og metropolit Pitirim av Volokalamsk, leder for Moskvapatriarkatets trykkeriavdeling, er avslørt som KGB-agenter på grunnlag av KGBs egne arkiver som er blitt åpnet etter augustkuppet i fjor. Arkivene inneholder bl.a. orienteringer KGB hadde med sine agenter blant prestene og biskopene når disse skulle på internasjonale kirkemøter. På Den kristne fredskonferanse i 1987 deltok 12 agenter. Under forarbeidet ble ethvert forsøk på provoserende angrep på kirker i sosialistiske land nøytralisert; forandringer som kunne oppfattes som ufordelaktige for KGB ble forpurret, og dokumenter av politisk fordelaktig karakter for de konklusjoner som skulle trekkes, ble fremskaffet.

Den ortodokse presten Gleb Jakunin, som selv var samvittighetsfange under sovjetregimet, har arbeidet en tid med disse avsløringene som ble offentliggjort i bladet "Ogonjok" tidligere i år. Under en pressekonferanse i Moskva i sakens anledning fortalte diakonen Rybnikov at han var blitt sparket fra kirkens utenlandsavdeling etter at han var begynt å klage over at den var fullstendig kontrollert av KGB.

Avsløringene kommer likevel ikke som noen overraskelse, noterer Jane Ellis ved Keston College: Mange er overbevist om at disse prestene har gitt informasjon til KGB eller andre statlige organer, frivillig eller under tvang. Jakunin på sin side har referert til behovet for en offentlig omvendelse i tråd med gammel kirkelig tradisjon, og mange innen kirken krever nå en omvendelse fra fortidens mange kompromisser.

Ropet fra øst.

Sex - synden over alle synder

"I Kirken har sex lenge vært synden over alle synder," sier teolog og høgskolelærer Fartein Valen-Senstad, ifølge Telemark Arbeiderblad. "De direkte og frodige erotiske skildringene i Salomos høysang har Kirkens folk prøvd å fortolke bort, og seksuallivet har nærmest vært sett som et nødvendig onde. Kirkene og bedehusene er blitt de 'kastretes' forsamlinger. Følelsene måtte en legge igjen utenfor."

En splitter ny skapelsesteori -
fra Ole Paus

"At så mange forhold mellom kvinne og mann kantrer, skyldes at vi stammer fra to forskjellige dyrearter: mannen fra åpen og kvinnen fra kua," hevdet Ole Paus for en tid siden i en samtale med Vårt Land. "To dyrearter med forskjellige egenskaper: Åpen er nysgjerrig, slu og smart, mens den drøvtyggende kua bak sitt sørgmodige vesen skjuler en imponerende fordøyelses-evne. Og stilt overfor den, er mannen sjanseløs."

Terapien og evigheten

Zodiak, det nye magasinet med større ufri-villig humor enn noen annen norsk publikasjon, lanserer yrkestittelen 'livsterapeut'. Solveig Austrheim, som ifølge bladet kan smykke seg med denne uvanlig kravfulle yrkestittel, er intervjuet og kan redde-gjøre over to helsider pluss fargefoto om grunnen til at f. eks. mennesker liker hver-andre ved første øyekast. Det dreier seg

Både Det norske samlaget og Bokklubbens Lyrikkvenner har forholdsvis nylig gitt ut *Høysangen* – et tegn på at denne gamle kjærlighetslyrikken fremdeles appellerer til leserne. Skjønt, er det kjærlighetslyrikk det dreier seg om, eller en allegorisk fremstilling av forholdet mellom Gud og Israel, Kristus og menigheten? Eller begge deler og mer til?

Nils-Petter Enstad har snakket med Klara Myhre – fakultetslektor ved Menighetsfakultetet med Det gamle testamente som spesialområde – om tolkninger av og innfallsvinkler til den gamle tekst.

At Høysangen står i Bibelen, er et Guds «ja» til kjærligheten og seksualiteten mellom mann og kvinne, sier fakultetslektor Klara Myhre ved Det teologiske Menighetsfakultetet i Oslo. Hun underviser i Det gamle testamente. At forlag som Det norske samlaget og Bokklubbens Lyrikkvenner i løpet av forholdsvis kort tid har gitt ut hver sin utgave av Høysangen, bekrefter at denne antikke kjærlighetslyrikken fremdeles appellerer til leseren.

– Høysangen er fascinerende som fin kjærlighetslyrikk, og den er spennende fordi den har et fargerikt bildespråk fra et annet kulturmiljø. Det utfordrer og beriker, sier Klara Myhre. Hun mener forøvrig at det er å øve vold mot teksten å låse den til den tradisjonelle tolkningen om at Høysangen er en allegorisk framstilling av forholdet mellom Gud og Israel, Kristus og menigheten. «Brud/brudgom»-bildet er riktignok brukt på denne måten i andre bibelske skrifter, men da sies det

uttrykkelig at det er slik bildet skal forstås, understreker hun.

Aktiv kvinne

Klara Myhre tror det vekker en viss nysgjerrighet at det er nettopp i Bibelen man finner en slik samling med kjærlighetslyrikk. – En lovprisning av kjærligheten er kanskje ikke det mange forbinder med det bibelske synet på seksualitet. De tenker nok heller på pekefingeren fremdeles, og så oppdager man at midt i Bibelen er det en lovprisning til kjærligheten og lidenskapen mellom mann og kvinne, en hyldest til kroppsligheten og spenningen mellom to som møtes, sier hun. Klara Myhre synes det er spesielt interessant å se hvilken aktiv rolle kvinnen spiller i Høysangen.

Skriftet lar mannen og kvinnen tale vekselvis, men det er kvinnen som fører ordet mest, og det er i disse avsnittene de sterkeste uttrykkene for lengsel etter foreningen

blir brukt. Hun sier hun er «syk av kjærlighet», og vil at mannen skal «løpe» og «komme fort» til henne.

Et annet interessant trekk er at selv om Høysangen ble til i et ættesamfunn der vi har regnet med at foreldrene ordnet de unges ekteskap, er det et forelsket par som møtes her, og vi får en klar forståelse av at det er de unges egen kjærlighet som har vært bestemmende.

Seksualitetens egenverdi

Et tredje spennende trekk er at skildringen av det fysiske møtet mellom mann og kvinne bare i liten grad siktes inn mot fruktbarhet og forplantning. Seksualiteten og akten får egenverdi, og det kan jo være til trøst for de av oss som er ufrivillig barnløse, sier Klara Myh-

Fakultetslektor Klara Myhre: Det er godt at en lovsang til kjærligheten har fått plass i Bibelen.

om 'gjensynsglede' fra tidligere liv. Målet er å utlikne karma og unngå å skape ny som må utliknes seinere.

Austrheim vil i hvert fall aldri bli arbeidsledig. Ifølge henne ender våre handlinger aldri med døden. Vi inkarneres stadig om igjen og må hver gang begynne på ny frisk før all gammel karma er gjort opp. Sisyfos-arbeid, kalte man det i oldtiden.

VERDENS GANG

Mongolske horder?

"Karakteristisk for dansk kulturdebatt er den evig pågående debatt om dansk identitet. Man er særdeles bekymret for den pga. av 20.000 innvandrere med muhammedansk tro! Som om det dreide seg om mongolske horder!" sier forfatter Carsten Jensen om ett av Danmarks heteste debatttemaer: "Jeg betrakter vårt kjære danske samfunn omtrent på linje med H.C. Andersens dundyner. Slik er velstanden vår, og vi ligger ganske behagelig. Men vi kjenner

likevel den lille erten - som er de 20.000 muslimene! . . .

Moralsk sett er det mitt anliggende å sette lys på sider ved vår kultur som hindrer oss i menneskelig, personlig vekst," sier Carsten Jensen. Som blant annet minner oss om at det er såre karakteristisk for vår tid at "ungdommen er blitt selve målestokken på alt som er skjønt og godt i livet. Vi opplever ikke lengre verdien i de forskjellige livsaldre." ARBEIDERBLADET

re, som selv hører til denne gruppen.

– Min gamle GT-lærer, professor Ivar P. Seierstad, sa at Høysangen viser oss hva kjærligheten mellom mann og kvinne var ment å være fra Skaperens hånd. Gud har skapt oss også til slikt fellesskap, slik at vi har lov til å glede oss over kroppslighet, kjønn og legemlig skjønnhet, og vi har lov til å hengi oss til lidenskap og fysisk glede, slår fakultetslektor Klara Myhre fast. Hun vil gjerne gi professor Seierstads advarsel videre: «Vi må ikke gjøre oss mer åndelige enn Gud som skapte mennesket med legeme og sjel, som mann og kvinne og ga dem til hverandre – og deretter ga dem Høysangen i bryllupsgave.»

– Grensene for seksuallivets utfoldelse, med ekteskapet som rammen rundt, hører selvsagt med, og denne kjærlighetslyrikken har nok først og fremst vært brukt i forbindelse med bryllupsfeiring. Men det er gleden diktene presenterer, og ikke pekefingeren, og det skal vi la dem få gjøre, sier Klara Myhre til slutt, og tilføyer at man også i kristen forkynnelse og sjelesorg er blitt flinkere til å peke på det positive ved seksualiteten, men ikke har vært like flinke til å gi en positiv begrunnelse for rammene rundt det hele.

Hva står det egentlig i Bibelen?

Nylig fikk vi en beretning om et meget hyggelig, men litt uvanlig besøk hos dominikanerinnene på Sta. Katarinahjemmet i Oslo: Femteklassinger var ute i et ganske spesielt ærend, det dreide seg om en skoleoppgave der Bibelen skulle være med i bildet.

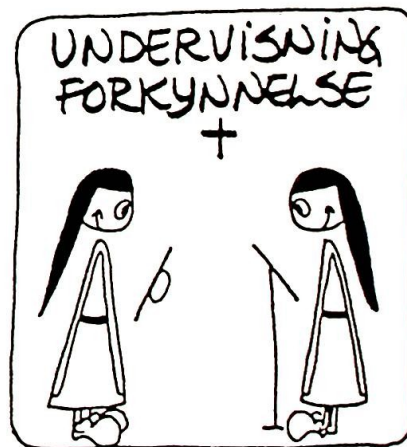
Vakthavende dominikanerinne i resepsjonen var som vanlig tilgjengelig for henvendelser, men i dette tilfellet gjaldt henvendelsen et litt uvanlig spørsmål: "Vet du, sånn sirka, hva som står i Bibelen?"

Et lite øyeblikk måtte søster Marie Kristin tenke seg om, så kom svaret, klart og presist, og det ble straks notert av en skolejente: "I

Bibelen handler det om mennesker som søker Gud. Men aller mest handler det om Gud som søker mennesker."

Unger skal tas på alvor, sier vår dominikanerinne, som mener barn slett ikke liker at voksne snakker barnslig. Det hører med til historien at kort etter besøket fikk hun tilsendt en oppgavebesvarelse - med nydelige tegninger.

Og siden vi først er inne på barn og Bibelen. "Pedagogene har gjort en brøler av dimensjoner," sier forfatter og pedagog Berit Tversland til avisen Dagen. "De har gitt barna ferdigtygde og friserte utgaver av bibelfortellingene. Vi har tatt Bibelen fra barna våre - når tiåringen sier at kristendom er barnslig, har han på en måte rett."

Fra en brosjyre om dominikanerinnene på Sta.Katarinahjemmet.

Trusselen fra muslimene - et apropos "Enhver som sammenligner de to religioner, spør seg med forbauselse hvordan Krupp-kanoner, mitraljøser og andre våpen er blitt oppfunnet av de kristne og ikke muslimer." skrev den muslimske teologen Al-Afghani i 1884: De kristne bekjenner seg jo til en religion som skal fremme kjærligheten og ikke sverdet.

"Jeg må minnes min venn Ali al Mul-

lah," skriver Erling Rimehaug i Vårt Land, "han som har en slik levende tro på Jesus. Men kristen vil han ikke kalle seg. For kristne - det er de som drikker alkohol, som ser på pornografi og lar sine kvinner kle seg nesten nakne. Kristne er de som stod bak korstog og koloni-undertrykking. Slik er det den islamske verden har møtt kristendommen. Er det rart de mangler respekt for vår tro?"

U-hjelp - noe for naive entusiaster? "Det synes utvilsomt at mange nordmenn oppfatter denne provokatoriske overskriften som noe nær sannheten," skriver general Fredrik Bull-Hansen, ordfører i Care Norges representantskap. "Innsats er nødvendig," noterer Bull-Hansen, "og den nytter, men naiv entusiasme? Mål, strategi og praktisk innsats må ta utgangspunkt i kunnskap og innsikt, ikke i impulsstyrte opplegg. Men hva er naivitet?"

I sin uheldigste tolkning er naivitet at man fortsatt tror på noe. Den som har mis-

“Nu rinner solen opp” - folketoner fra

Idet Ferie-Norge forsvant inn i sommeren i fjor, ble boken “Nu rinner solen opp” med 528 folketoner fra Nordmøre presentert for pressen, men nyheten ble mer eller mindre behandlet som en “agurk” fordi man allerede befant seg i “agurktiden”.

Sent, men godt, kan en håpe, markeres det her i St. Olav at Nordmørsmusikken med denne utgivelsen er blitt en av de store folketonesamlinger i Norge.

Edvard Bræin nedtegnet folketoner på Nordmøre fra 1928 og fram til sin død i 1957. Han utgav 10 hefter med tilsammen 100 melodier mens han levde. I 1980 kom melodiene samlet i boken “Folkemusikk fra Nordmøre”. Hans sønn, Ola Bræin, sørget for dette. Deretter skjedde spennende ting: Ola Bræin skulle rydde i papirene etter foreldrene da moren døde, og fant 5-600 ukjente melodier i manuskript i papirhagen på loftet! Han kontaktet straks Henning Sommerro, og de to tok fatt på et voldsomt arbeid.

“Nordmørsdåmen”

Henning Sommerro har arbeidet med renskriving av melodiene. De fantes ofte i flere variasjoner/fragmenter. Trolig kunne ingen andre enn Henning Sommerro utføre dette arbeidet. Mange andre har musikkutdannelse på samme nivå, men få, om noen, har i den grad kjennskap til “Nordmørs-dåmen”, d.v.s. den udefinerbare karakteren i melodiene, som bare den har som er oppvokst i miljøet. Sommerro kunne neppe overkommet arbeidsmengden, hvis han ikke hadde tatt datamaskin i bruk for noteskrivingen.

Ola Bræin har hatt et kolossalt arbeid med å tyde tekstene i farens håndskrift og dialektiske særpreget,

samt oppspore tekster i gamle bøker - og ikke minst - nitid skrive dem inn på notene. Dessuten har Ola Bræin skrevet biografiske portretter av kildene. Vokalkildene har i norsk folketonedokumentasjon vært strekt oversatt i så måte. Ola Bræin fører en fargerik, overraskende og elegant penn, og han bidrar sterkt til å løfte kvaliteten på boken.

Kingo og Sille Balchenborg

Både Sommerro og Bræin har arbeidet med dette ved siden av vanlig arbeid, og de har nok sett solen gå opp over arbeidet mange ganger. Bokens tittel - “Nu rinner solen opp” - skriver seg fra Kingos salme. Og hvordan kunne Kingo skrive - “Nu rinner solen opp i østerlide - og gyller fjellets topp og bjergets side”? Han satt jo i det flate Danmark. Hva vi ikke visste, er at Kingo var gift med Sille Balchenborg, prestedatter fra Sunndalen på Nordmøre! Sille døde bare ett år etter bryllupet, men Kingo må ha fått sterke naturskildringer fra Nordmøre, nok til å prege billedbruken i salmen!

Nordmørskunstneren Nils Fiske har bidratt med fine Nordmørstemninger i sine tegninger, og en god del fotografier er det blitt plass til.

Boken inneholder 278 (53%) reli-

giøse folketoner, 117 (22%) slårter og 133 (25%) viser, bånduller o.l.

Både Ola Bræin og Henning Sommerro har skrevet innledninger til boken. Det er blitt plass til Edwards Bræins artikkel “Nordmøres folkemusikk”, og hele 26 kildeportretter har Ola Bræin skrevet på basis av tidkrevende intervjuer. Boka inneholder også kommuneregister, kildenavnregister, register over tekstforfattere til de religiøse folketonene - samt bøker hvor de er funnet - og kart over Nordmøre. Det er en vakker bok. Den er laget i A4-format.

Da herrene Bræin og Sommerro kunne ta seg en velfortjent hvil etter innsatsen, fant Ola Bræin ca. 80 nye melodier i manuskript! Denne gang i broren Edvard Fliflet Bræins etterlatte papirer, utlånt fra faren.

Musikalske perler

Henning Sommerro sier at en del av de religiøse folketonene er store perler - musikalsk sett. Også folk fra andre deler av landet mener at de religiøse folketonene fra Nordmøre har en kvalitativ gehalt som er spesiell i landssammenheng, sier han. Undertegnede har tidligere satt fram den teorien at det kan være en sammenheng mellom det, og at Nordmøre ligger tett opp til Nidaros, hvor halve domkirken består av

tet denne varianten av naiviteten, har samtidig mistet evnen til innsats, kanskje også fantasien og dermed også entusiasmen. Vi må altså finne en resept der vi søker å kombinere nøktern analyse med håp og entusiasme." Bull-Hansen minner om vismannen Khan-Tsjus anbefaling (ca. 600 f. Kr.): "Hvis dine planer gjelder ett år, skal du så korn. Hvis de gjelder ti år, skal du plante et tre. Hvis de gjelder hundre år, skal du undervise mennesker."

CARE NORGE NYTT

Kristendommens viktigste sannheter forsvinner i teologidebatten!

"Noen ganger føler jeg meg forpliktet til å si fra om teologier jeg er uenig i, som de som forfekter kvinneundertrykkelse og raske helbredelser. Men jeg liker ikke å kaste meg inn i den offentlige teologidebatten. Der forsvinner kristendommens viktigste sannheter som sand mellom fingrene." Det sier religions-sosiolog Pål Repstad i en

samtale med "Fædrelandsvennen".

"Debattene er ikke bare preget av teologi, men av sosiale spenninger, vennskap og uvennskap. Jeg er ikke blant dem som nærer seg ved konflikter, men vil heller være den undrende, beskrivende religions-sosiologen som får folk til å tenke seg om en gang til. Kanskje er jeg feig, men jeg liker å ha venner."

Nordmøre

koret, og hvor domkirken må ha vært det største sentret for den gregorianske sangen i Norden, gjennom mange hundre år. Noen av tonene er omtrent ren gregorianikk, sier Sommerro, som allerede har bearbeidet og utgitt flere kor à capella og kor/orgel.

For ordens skyld opplyses også at melodier fra andre deler av landet finnes blant Nordmørs-melodiene.

Det bør også gjøres kjent at Ola Bræin, som har løftet opp dette store og uvurderlige arbeidet, også er en stor tolker av Nordmørs-melodiene på sitt konsertmunnspeil, og har gitt konserter i både USA og her hjemme. Til daglig er han skolepsykolog i Sille Kingos hjembygd, hvor han bor under "bjergets side".

* * *

Til slutt er det fristende og ta med et dikt som en av vokalkildene skrev til folketonesamleren Bræin. Hun hadde et stort stemmeregister, og han hadde skrevet ned en melodi hun hadde laget selv - og så hadde han kuttet ut delen som gikk for høyt og for lavt for vanlige stemmer da det kom ut på trykk. Det er høyst uvanlig at folketonekilder kommenterer innsamlerens arbeid, spesielt på vers, så her gir vi Ingeborg Solem ordet:

"Jeg kan ikke tvinge min tone inn i en fremmed sone, og lempe den etter dit myke spill. I det høie og lave hører den til".

Dordi Glærum Skuggevik

Anti-slaveriprisen 1992 til brasiliansk prest

En katolsk prest i den lille byen Rio Maria i Amazonasregionen i Brasil er tildelt den Internasjonale Anti-slaveriprisen 1992. I begrunnelsen for tildelingen heter det at den 40-årige Ricardo Rezende Figueriera "oppfylder sine plikter som sogneprest: Han forsvarer bøndene og land- og skogsarbeiderne, og avslører utbytternes og slaveeierens brutalitet og urettferdighet. Han er gjentatte ganger blitt truet på livet, men nekter å flytte fra Rio Maria".

Pater Ricardo er lokal representant for Den pastorale landkommisjon, et katolsk organ som arbeider mot den rovdrift på mennesker og jord som foregår på landsbygda i Brasil. Han fremla nylig en større rapport for FNs Menneskerettskommisjon om vold og slaveri i Brasil. En av hensiktene ved denne internasjonale prisen er at den skal gi mottagerne en viss

beskyttelse, noe som er særdeles viktig for pater Ricardo og hans kolleger.

I en tale i London i februar i år sa pateren at de 1.681 mordene Den pastorale landkommisjonen har registret i løpet av 25 år i forbindelse med "landkonflikter" på den brasilianske landsbygda, bare er toppen av et isfjell. Han berettet om arbeidsformidlere som reiser rundt og frister arbeidsledige landarbeidere med løfter om god fortjeneste for så å sende dem av gårde til fjerntliggende storgods langt ute i regnskogen hvor de blir mer forgjeldet jo mer de arbeider. Forsøker de å flykte, risikerer de at væpnede vakter oppsporer dem - ofte med drap som følge. Det dreier seg om "en terrorens pedagogikk" som også innebærer seksuelt misbruk og tortur av kvinner og barn for holde folket nede, sa pater Ricardo.

Han anklaget den brasilianske regjeringen for ikke å reagere overfor dem som driver med slavehandel, og for å krenke overenskomster landet har ratifisert. THE TABLET

Et årtusen eller to. . .

"Det går en historie fra en episode i utkanten av et kirkemøte for noen år siden," forteller teologen og journalisten Paul Leer-Salvesen i Fædrelandsvennen: "En bekymret luthersk biskop spurte sin gresk-ortodokse kollega: 'Hva gjør dere med problemet homofile prester hos dere?' - Den gresk-ortodokse

smilte lunt i skjegget og klappet sin kollega på skuldrene. 'Vi grunner på spørsmålet. Et årtusen eller to!'"

Den katolske kirke er heller ikke kjent for å forhaste seg, selv om den kanskje ikke iler fullt så langsomt som den ortodokse, og Leer-Salvesens historie får oss til å tenke på et utsagn fra pater Per Bjørn Halvorsen i bladet Kirke og Kultur for en tid siden: "Den katolske kirke tenker spontant i århundrer!"

Har den glemt mystikken?

"Store deler av luthersk kirkemark har alltid vært fremmed for Kristus-mystikken (og erfaringsdimensjonen), både i reformasjonen, ortodoksien, pietismen og de senere vekkelsesbevegelser," skriver Stein Solberg i tidsskriftet "Over alt".

Solberg, som er teolog og predikant i Indremisjonsselskapet, minner om at "selv

Luthers påviselige Kristus-mystikk er blitt unnskylldt med at han 'nylig hadde kommet fra pavedømmet, besudlet sine klær og på mange måter talte uforsiktig'. Den kunnskapsfokuserede ensidighet som fortsatt preger lutherske læreanstalter, er en medvirkende årsak til at flere nå kaster øynene på andre spirituelle tradisjoner."

Målestav for rett og gale

"Det er ikkje til å kome utanom, det er ein kristen kultur som har forma meg, same kva ein etterpå privat har funne ut," sier forfatteren Tor Obrestad.

"Det er underleg korleis forteljingane, eventyra, åpenbaringane, dokumentasjonen eller kva ein vel å kalla det, har sett

18 Prisbelønte St.Magnus: Kirke og kultur på Romerike

Fire ganger prisbelønt er den, St.Magnus kirke i Lillestrøm, kirke nummer to i Oslo-området fra arkitektene Lund og Slaattos tegnebrett. Den siste prisen, det prestisjetunge "Anton Christian Houens Fonds diplom", regnes som arkitektenes "Oscar" og utdeles "til fremme av en bedre og renere arkitektur i Norge".

Det prisbelønte byggverk, oppkalt etter den milde og gavmilde Orknøy-jarlen som falt for broderhånd, er ramme om et rikt og variert menighetsliv: Før jul var det kirkevigsselfest en hel uke til ende, nå står kulturuke og menighetens 40-årsjubileum på programmet.

Et viktig innlegg i dagens arkitekturdedatt

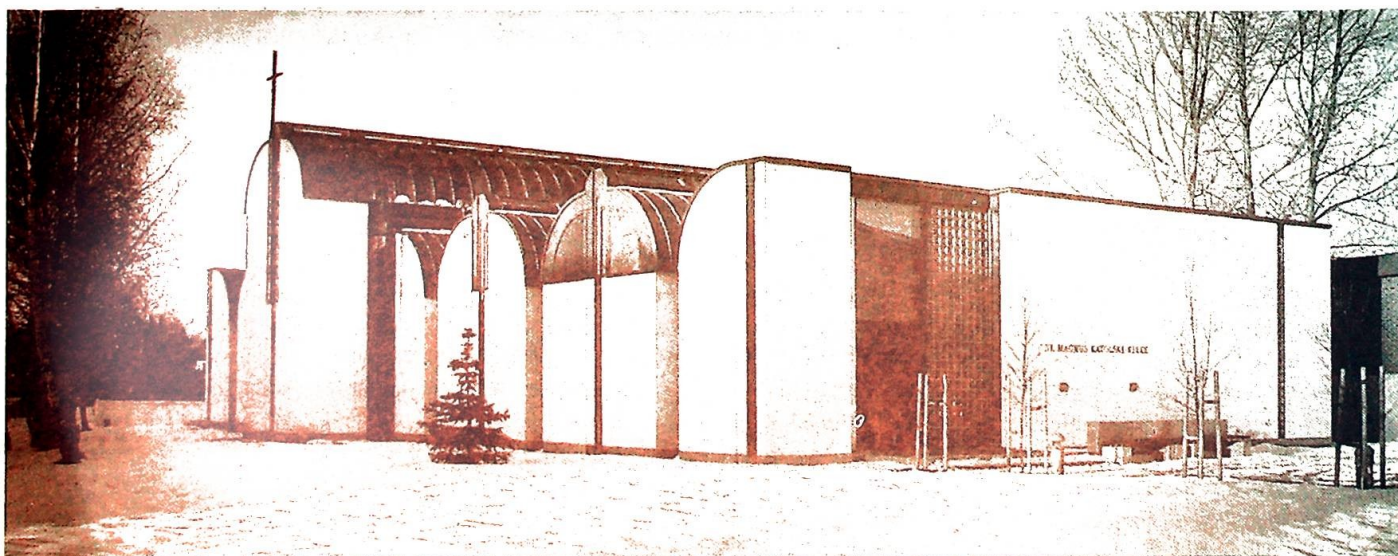
Men tilbake til selve kirkebygget. Det stod ferdig på rekordtid før jul 1988 - den voksende menigheten i Lillestrømområdet trengte desperat til mer plass. Den nye St. Magnus kirken, som erstattet arkitekt Georg Hovs bygg fra 1950-årene med kir-

ke og prestebolig i samme hus - for datidens menighet riktig romslige lokaler - er ikke bare det åndelige hjem for en menighet med et 40-tall forskjellige nasjoner der vietnameserne utgjør en særlig tallrik kontingent, men også et byggverk som vekker oppmerksomhet langt ut over Romerike: I 1991 ble den tildelt den høythengende amerikanske Citation Award.

"Lillestrøm har få attraksjoner å by på - bortsett fra LSKs hjemmekamper på Åråsen stadion. Nå har imidlertid landets arkitekter fått en grunn til å besøke byen," skrev Ulf Grønvold i bladet Byggekunst i 1990 (nr.1). "St. Magnus, den nye

katolske kirken, ble innviet i november 1988 og er allerede i ferd med å etablere seg som et av de viktigste norske arkitekturarbeider fra de senere år."

Midtveis i Alexander Kiellands gate i Lillestrøm - ifølge Grønvold "riktig en 'praktgate' fra den mest optimistiske og sosialdemokratiske gjenreisningstiden" - møter man en "katolsk fortening": St.Elisabethsøstrenes hjem for eldre søstre, det gamle bygg med prestebolig og kirkerom som er omgjort til menighetslokale, og nye St. Magnus kirke. Den er Lund og Slaattos tredje kirke: først St. Hallvard (1966), så Eidsvåg (1985) og St. Magnus i 1988. "Det er tre svært ulike kirker som vitner om et vedvarende engasjement og et hvileløst utviklingsarbeid," noterer Grønvold. "St. Hallvard og Eidsvåg er jevnstore kuber. Den første har middelaldersk tyngde, og en plan som ligner et urtegn, en mandala: en sirkel i et kvadratur. Så Eidsvåg: hvit og fylt med sollys.

Samarbeid mellom human-etikere og kristne?

"Vi som er ateister og agnostikere må akseptere at kristne og religiøse mennesker kan gi bidrag i en dialog som setter vår tids etiske spørsmål på dagsordenen," sier Karl-Henrik Nygaard, leder av Human-Etisk Forbund i Bergen. "Derfor er vi åpne for samarbeid med kristne grupper i konkrete etikk- og verdispørsmål. . . Et samarbeid med kristne forutsetter imidlertid respekt for vårt livssyn og særpreg."

BERGENS TIDENDE

ein standard. Det ligg der, alt det vi har vorte fortalt opp gjennom åra. Det er eller kan vera eit kraftsentrum som er med på å definera vala mine og verdimønstret. Kva har eg lagt merke til, kva sit att i erindringa? Er ikkje det eit ideal, ein slags nedlagt målestav for kva eg syns er rett og gale?"

STAVANGER AFTENBLAD

Er mannen ikke-eksisterende?

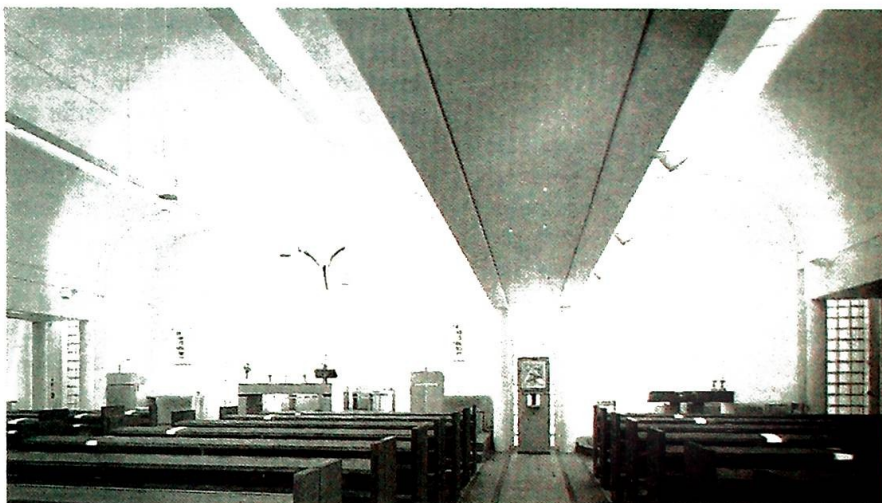
"I svært mange tilfeller er det mannen som presser kvinnen til abort. Nå må vi se på mannens rolle i de allfor mange abortsakene i dette landet. Hvorfor er mannen ikke-eksisterende i den gjeldende abort-lov? Har vi virkelig bortdefinert mannens ansvar overfor barnet?" spør biskop Sigurd Osberg i Tønsberg Blad.

St. Magnus representerer også et brudd og en utvikling, noterer Grønvold. En serie hvite tønnehvelv er stilt sammen slik at man blir minnet om tradisjonelle gudshus - her er hovedskip og sideskip, som både er tilknyttet det sentrale kirkerom og kan fungere adskilt, som hverdagskapell og dåpskapell. "Det er vakre rom i St. Magnus. Kirkerommet er både storlinjet og forbausende intimt. . . sollyset faller inn gjennom spalter i vegger og tak. Disse lysspaltene er avgjørende for kirkens karakter og kvalitet. Kirken er 'gjennomsiktig'. . . Dette er ikke en historiserende kirke, men en kirke av vår tid. De mange spaltene viser at det idylliserende er et falskneri: selv i en kirke er man ikke avsondret fra verden. Forbindelseslinjene knyttes utover - og solen stråler tilbake og tegner en gylden stripe på gulvet," skriver Grønvold.

Til den kunstneriske utsmykning i kirken hører en korsvei av Liv Benedicte Nielsen, malt i lite format til den gamle kirken, men med hell flyttet til et større rom, og skulpturer av Gunnar Torvund, laget spesielt for nye St. Magnus.

"Kermes" og kulturuke

Gudstjenesten er selvsagt sentrum i menighetslivet, og St. Magnus fungerer svært godt som kirkerom, både til hverdag og fest. Men bygget er ramme om adskillig mer: I november i fjor feiret man, som nevnt, "kirkevigselfest" eller "kermes" som det heter i sogneprest Henk Heimeriks hjemland, Nederland. En uke og vel så det var kirkerom og kjellerlokaler åsted for konserter og messer og foredrag -

Fire ganger prisbelønt er St. Magnus kirke: Betongelementprisen 1988, Betongtavlen for 1989, Citation Award 1991 og Anton Christian Honens Fonds diplom 1991.

om "Den hellige Frans, en mann for vår tid", om "Livsstil for økoalderen" og "Økologi og samfunn". Og, ikke minst, her var utstilling av vietnamesisk kunst og håndverk, motiver som viste at hjemlandet langt der borte i øst lever sterkt i sinnene: Her var "en bygd i Sør-Vietnam", "Thien Mu-templet", "katedralen i Saigon" - utført i teknikker som også er en arv hjemmefra, silkemaleri og lakkmaleri.

Og nå er det igjen tid for kirke og kultur i St. Magnus, nærmere bestemt for St. Magnusfestivalen. Det begynte med messe og vesper og konsert med Skedsmo Kammerkor torsdag den 30. april, og åpning av en utstilling med arbeider av billedkunstneren Ragnhild Butenschøn. Og fortsatte med konsert ved polsk storkor fra Gdansk, "St. Magnus i ord og toner" ved Wolfgang Plagge og Kari-Mette Eidem. Fre-

dag 8. mai kl 19.00 er det foredrag med lysbilder om "Magnus og Orknøyene" ved sogneprest Henk Heimeriks. Søndag 10. mai avsluttes festivalen med festgudstjeneste som markerer menighetens 40-årsjubileum. Det er også siste sjanse til å se kunstutstillingen; de som ikke fikk med seg Ragnhild Butenschøns retrospektive utstilling i Enebakk sist høst - hun fyller 80 år i år - har her en sjanse til å se i hvert fall deler av den.

*

Ikke vet vi når fotballen igjen ruller på Åråsen, men i St. Magnus er det messe hver søndag kl. 9.00 og kl. 10.30. Med kirkekaffe attåt!

Og altså utvidet tilbud av kirke og kultur nå på tampen av St. Magnusfestivalen - for den som skulle være i Oslo-området på den tiden.

Ta vare på salmene!

"Vi gråter over gammel arkitektur som er gått tapt - når skal vi vite å ta vare på salmene våre?" spør Per Oddvar Hildre, vel kjent som dirigent og leder av SKRUK (Sunnmøre kristelige ungdomskor). Han understreker at "det er kunstnere som har laget salmene, de hadde evnen til å si det utsigelige. . . Det er altfor mange høyt kvalifiserte dilettanter som får lov å snekre

og file på salmene våre, så det blir lettsalmer med lavt næringsinnhold. En kan ikke bare flikke på dem!"

Diskuterer dere sånt i koret? spør intervjuer Liv Riiser.

"Så fillene fyrer! Da vi laget juleplata i fjor, gikk det tre ribbein under en diskusjon om det skulle brukes nynorsk eller bokmål." VÅRT LAND

Dødeligheten er fortsatt hundre prosent!

"Helse er evnen til å mestre de påkjenninger livet gir. Helse er ikke det fullkomne velvære. En slik tanke er utopisk og en livsløgn, selv om noen later til å tro på den. Å mestre påkjenninger er derimot mulig, men krever ofte hjelp fra andre," sier Inge Lønnig, ifølge Nationen.

"Vi må akseptere livets gitte vilkår om at menneskelivet har en begynnelse og en slutt. Helsevesenet og legene kan hjelpe

20

Slutt for St. Eystein Sykehjem

Trondheim katolske stift, som eier St. Eystein Sykehjem i Levanger, har meddelt Levanger kommune at sykehjemsplassene ved institusjonen vil bli nedlagt fra 01.01.95. Da vil en eldreinstitusjon i Levanger sentrum stå ferdig.

St. Eystein Sykehjem ble åpnet i 1964 med 23 senger (i dag er det 16 sengeplasser og 6 dagplasser). I årenes løp er det foretatt flere bygningsmessige forbedringer, og man har fulgt opp utviklingen i eldreomsorgen - eller ligget et lite hakk foran! Samarbeidet med fylke og

kommune har vært godt hele tiden.

Den senere tids utvikling har imidlertid tvunget frem denne avgjørelsen. Hvis driften skulle gå videre, måtte man nå investere nærmere 400.000 kroner til installering av nytt brannsikringsanlegg. Selv med denne investeringen ville St. Eystein Sykehjem med bare 2 enebolig og manglende sanitærom i tilknytning til de enkelte rom ikke svare til fremtidens krav og forventninger.

Det er ikke utelukket at institusjonen kan overta en annen funksjon i kommunens eldreplan, men eieren vil også tenke gjennom muligheten for å bruke huset til egne formål, melder Trondheim Stift.

Støtt opp om prestene!

I et nylig offentliggjort dokument om prestatjenesten slår pave Johannes Paul II til lyd for en mer helhetlig presteutdanning og understreker betydningen av støtte, oppfølging, omsorg og kontinuerlig videreutdanning for kirkens prester. Dokumentet er, som det heter i følgeskrivet fra Vatikanet, "resultatet av en kollegial innsats" - det oppsummerer og utdyper tanker og impulser som ble fremmet under bispesynoden i Roma i 1990, der over 200 biskoper fra hele verden diskuterte presteutdanningen i lys av dagens situasjon.

Paven er bekymret over det synkende antall prestekall i store deler av kirken; årsakene ligger, mener han, dels i forbrukersamfunnets omseggripen, dels i "en slags praktisk og eksistensiell ateisme som samsvarer med et sekularisert syn på livet og menneskets skjebne", dels i "en vedvarende likegyldighet og nærmest avvisende holdning til hierarkiets læremyndighet". Men han trøster seg også til Guds ord til profeten Jeremias at Hans flokk aldri skal mangle hyrder. Og understreker prestatjenestens grunnleggende betydning for "ny-evangeliseringen".

Paven understreker også at prestenes sølibat ikke må ses som noe negativt, men som "en frivillig og stadig fornyet gave man gir til Gud". Han understreker også verdien av den tradisjonelle utdanning i presteseminarer, men også at praktisk tjeneste i en menighet bør inngå som en viktig del av utdanningen. Dokumentet stiller seg positivt til bruk av legfolk - deriblant også kvinner - som lærere ved seminarer, slik det allerede skjer flere steder.

Når menneskesynet blir preget av økonomisk tenkning

"Det er urovekkende å se hvordan debatten om behandling av rusmisbrukere føres i avisene. Mennesker som lever i permanent fornedrelse, gjøres tidvis til gjenstand for akutt tiltak som om det gjelder å løse et akutt renovasjonsproblem." Uttalelsen er hentet fra bladet "Bymisjonæren", som utgis av Oslo Bymisjon, og kommer fra Liv Rosmer Fisknes. Hun har sin arbeidsplass ved Universitetets praktisk-teologiske seminar, men har 20 år bak seg i arbeid blant vanlige mennesker - som hun kaller dem - i rusmisbruk og prostitusjon.

Hun siterer en avismelding som kunne fortelle at sosialdepartementet ønsker å evaluere sine tiltak for rusmisbrukere under målsettingen "best mulig resultat for minst mulig penger". Med en slik målsetting vil en hel del mennesker automatisk utelukkes fra hjelpetiltak, mener Liv Rosmer Fisknes: "Våre hensiktsmessige prinsipper passer ikke for folk i langsoms bevegelse!"

Plutselig er menneskesynet blitt så preget av økonomisk tenkning at vi overser hvor viktig mangfoldet er i virksomheter som dette - at vi har varierte tilbud, og at vi ikke kan verdigradere dem etter prinsippet best mulig resultat på kortest mulig tid. . . Noen må målbære troen - som håpets dimensjon over livet i alt sitt mangfold."

oss slik at vi når opp til et visst funksjonsnivå. Men det er et stort selvbedrag å tro at helsevesenet og den medisinske forskning kan fjerne alle plager og nærmest gi evig liv. Dødeligheten er som kjent fortsatt hundre prosent."

Lønning hevder at det mest helsefarlige som har skjedd vårt folk etter annen verdenskrig, er tapet av det nære fellesskapet. Mange av de symptomene vi i dag velger å betegne som sykdom, er i virkeligheten mangelsymptomer og ikke sykdom.

Finnes det et alternativ?

"Finnes det i dag et alternativ til den politiske tenkemåte? Kan vi tenke oss en omveltning i det sosiale som eventuelt vil komme fra de søkende og de troende, fra kunst og erkjennelsesliv? I et samfunn dominert av maktpolitikere, økonomer, teknokrater?" spør forfatteren Sven Kærup Bjørneboe i en artikkel i Aftenposten.

Maria - Guds mor i Nord-Norge

21

Mai - jomfru Marias måned - er her igjen og gir kjærkommen anledning til å presentere en liten bok som i ord og strek er en enkel hyllest til Guds mor. "Maria - Guds mor i Nord-Norge" heter den og er laget av sr. Mary Ansgar Sheldon, dominikanerinne i Bodø. Mange vil nikke gjenkjennende til navnet, men for dem som ikke kjenner søstrene der nord: sr. Mary Ansgar, opprinnelig engelsk, har ikke bare vært i Norge i en årrekke, hun har også i årevis malt og tegnet fjell og fjord, blomst og blad der nord - fargerike kjærlighetserklæringer til Nord-Norge. Bildene får sjelden henge lenge på veggen i hennes verksted i underetasjen til klosteret i Alkeveien i Bodø.

Og i fjor ga hun ut den lille boken om Guds mor i Nord-Norge. For selvsagt er hun å finne også der nord - henne som alle slekter priser salig; Sr. Mary Ansgar har tegnet henne, i gråblå strek, slik hun er å finne i kirke og museum i landsdelen - i Trondeneskirken, norsk middelalders nordligste kirkebygg, som i St.Mikaels kirke i Hammerfest, bygget etter krig og brann.. Eldst er Maria fra Ibestad fra det 13. århundre, yngst er sr. Mary Ansgars egen Maria i St.Eysteins kirke i Bodø. Her er en 1400-talls Maria fra Værøy, ferm og alvorlig, og Maria fra Misvær fra begynnelsen av 1500-tallet, ydmykt fremoverbøyet, Maria med praktkrone fra Helgøy og Hillesøy, Maria med perlebånd om halsen, Maria med bølgende hårprakt og Maria med strengt hodelin - med liten blomsterbukett i hånden. Og alltid med barnet på armen, til tider det

Da sa jeg:

"Se, her kommer jeg.

I bokrullen er det

skrevet om meg.

Å gjøre din vilje, Gud,
er min lyst.

Jeg har din lov
i mitt hjerte."

Salmene 40, 8, 9.

alvorlige Gudebarn, til tider et lekebarn som fingrer med mors perler og krøller. . .

"Tegn tyder på at de kristne i Nord-Norge gjennom århundrer har omfattet Guds mor med hengivenhet," skriver pater Arne Fjeld i innledning til boken. "Mange blomster har navn etter henne." Og sr. Mary Ansgar har tegnet tegnene for oss ved siden av Guds mor - marisko og fjellnøkleblom, flekkmarihand og tirilltunge, den som også heter Maria gullsko. Også andre - mindre hellige? - vekster er med, den sterktluktede nyserylliken og den uttryddelige Tromsøpalmen. . .

Små håndskrevne skrifsteder fra det gamle og det nye testamentet stemmer til ettertanke, glede og takk. En enkel liten Maria-bok, men også et stykke kulturarbeid fra en var og varm kvinnehånd. Til særlig glede i mai. UKJ

Mary Ansgar Sheldon
Maria - Guds mor i Nord-Norge
Ansgar Verksted 1991

Jomfru Maria i Bø kirke i Vesterålen, fra slutten av det 15. århundre.

Oppfordrer Opus Dei til åpenhet
 Wiens tidligere erkebiskop, kardinal Franz König, oppfordrer i et intervju med Kathpress organisasjonen Opus Dei til langt større åpenhet overfor omverdenens innvendinger; det vil være i hele kirkens interesse. Opus Dei må selv bidra til å oppklare misforståelser og ikke gripe til standardargumentet at kritikk er uttrykk for misunnelse eller innspill fra konkur-

renter. Her trengs det ekte dialog.

Kardinal König understreker at det tidløse ved Opus Deis grunnleggende intensjon, å helliggjøre hverdagslivet, bør skilles klarere ut fra det altfor tidsbundne som henger igjen fra da organisasjonen ble grunnlagt, og han maner til ettertanke over tone og midler i forkynnelsen. "Det vage uttrykket fundamentalisme brukes

flittig i dag", derfor må man klart ta avstand fra enhver tendens til å gå imot Det 2. Vatikankonsil. Når det gjelder saligkåringen nå i mai av Opus Deis grunnlegger, mgr. Escrivá, sier kardinalen at selv med dagens forenklete saksgang for saligkåring, ville det vært klokere med mer ettertanke omkring tidspunktet.

THE TABLET/HERDER KORRESPONDENZ

22 Liturgisk kalender

MAI

9. Lørdag. Apg 9, 31-42
 Joh 6, 60-69.
 (Norske Tidebønner - uke 4)
10. FJERDE SØNDAG I PÅSKETIDEN.
 Apg 13, 14. 43-52.
 Åp 7, 9. 14-17. Joh 10, 27-30.
11. Mandag. Apg 11, 1-18.
 Joh 10, 1-10.
12. Tirsdag. Nereus og Achilles, martyrer, el. Panacratius, martyr.
 Apg 11, 19-26. Joh 10, 22-30.
13. Onsdag. Apg 12, 24-13, 5.
 Joh 12, 44-50.
14. Torsdag. Matthias, apostel.
 Apg 1, 15-17. 20-26.
 Joh 15, 9-17.
15. Fredag. Hallvard, martyr. Apg 13, 26-33. Joh 14, 1-6.
16. Lørdag. Apg 13, 44-52.
 Joh 14, 7-14.
 (Norske Tidebønner - uke 1)
17. FEMTE SØNDAG I PÅSKETIDEN.
 Apg 14, 21-27. Åp 21, 1-5.
 Joh 13, 31-33. 34-35.
18. Mandag. Johannes 1., pave og martyr. Apg 14, 5-18.
 Joh 14, 21-26.
19. Tirsdag. Apg 14, 19-28.
 Joh 14, 27-31.
20. Onsdag. Bernadin av Siena, prest. Apg 15, 1-6. Joh 15, 1-8.
21. Torsdag. Apg 15, 7-21.
 Joh 15, 9-11.
22. Fredag. Apg 15, 22-31.
 Joh 15, 12-17.
23. Lørdag. Apg 16, 1-10.
 Joh 18, 21.
 (Norske Tidebønner 1 - uke 2)
24. SJETTE SØNDAG I PÅSKETIDEN:

Apg 15, 1-2. 22-29.

Åp 21, 10-14. 22-23.

Joh 14, 23-29.

25. Mandag. Beda, den Ærverdige, prest og kirkelærer. el. Gregor den 7., pave og martyr el. Maria Magdalena av Pazzi, jomfru.
 Apg 16, 11-15. Joh 19, 26-16, 4a.

26. Tirsdag. Filipp Neri, prest.
 Apg 16, 22-34. Joh 16, 5-11.

27. Onsdag. Augustin av Canterbury, biskop. Apg 17, 15. 22-18.
 Joh 16, 12-15.

28. KRISTI HIMMELFARTSDAG
 Apg 1, 1-11. Ef 1, 17-23.
 Luk 24, 46-53.

29. Fredag. Apg 18, 9-18.
 Joh 16, 20-23.

30. Lørdag. Apg 18, 23-28.
 Joh 16, 23-28.

- (Norske Tidebønner - uke 3)
31. SYVENDE SØNDAG I PÅSKETIDEN.

Apg 7, 55-60.

Åp 22, 12-14. 16. 17. 20.

Joh 17, 20-26.

JUNI

1. Mandag. Justin, martyr.
 Apg 19, 1-8, Joh 16, 29-33.
2. Tirsdag. Marcellinus og Peter, martyrer. Apg 20, 17-27,
 Joh 17, 1-11a.
3. Onsdag. Karl Lwanga og hans ledsagere.
 Apg 20, 12-28,
 Joh 17, 11b-19.
4. Torsdag. Apg 22, 30; 23, 6-11,
 Joh 17, 20-26

Vi er i nærheten når du trenger oss

Sentrum 20 79 05
 Ullevålsveien 1 - Oslo
 Oslo Vest 50 00 30
 Harbitzalléen 14
 Oslo Øst 67 28 80
 Grensesvingen 7
 ved Fyrstikketorget

90 ÅR 1992

T. S. JACOBSENS
 Begravelsesbyråer

TRENGER DU TRYKKSAKER?

Kontakt

SATS + PASTE A/S

Prof. Birkelandsv. 24 c, 1081 Oslo 10
 Tlf.: (02) 30 04 16 - 30 84 53

Neste nummer utgis 2. juni. Signerte artikler står for forfatterens egen regning.

Ansvarshavende redaktør: Unni Klepper Joynt

Faste medarbeidere:

Mette Andrésen o.p.

Olav Egil Aune

Hanne Berentzen

Liv Greni

Brian McNeil c.r.v.

Albert Raulin o.p.

Gunnel Vallquist

ISSN 0802-6726

Akersveien 14, 0177 Oslo

Redaksjon: Tlf. (02) 20 72 48

Ekspedisjon: Tlf. (02) 20 72 26

Årsabonnement (Norge): kr. 195,—

Øvrige europeiske land: kr. 220,—

Andre verdensdeler: kr. 230,—

Annonser 19 dager før utgivelsesdagen.

Bankgiro 6022.20.13073. Postgiro 0807 2046480

23

**St.
OLAV**

BOKHANDEL

Akersveien 14, 0177 Oslo
Telefon: (02) 20 72 48
Fax: (02) 36 02 63

*Du har kanskje noen i familien
eller venner, som snart skal motta
1. kommunion eller konfirmeres?*

DU FINNER GAVENE HOS OSS;
til 1. kommunion:

BARNEBIBLER:

Gud tilgir meg. En bok om skriftemålet, kr. 35,00. **Vi går i kirken,** kr. 35,00. **Messen, hva er det?** kr. 25,00. **Viktorias bønnebok,** ib. kr. 98,00.

To små bøker til bruk i messen for spansk-
talende barn:

Mi libro de misa, kr. 33,00. **Misalito infantil,**
kr. 29,00.

Og til konfirmantene:

Det nye testamente m/ og u/gull, ib. hhv.
kr. 60,00 og 50,00.

Messebok - søn- og festdager, skinn og plast,
ib. hhv. kr. 290,00 og 215,00.

Bønneboken, skinn og plast hhv. kr. 290,00 og
215,00.

Katolsk tro og kristenliv, kr. 100,00.

Temahefte 1992: **Kirkens historie,** kr. 60,00.

Og ellers et pent utvalg av KORS,
IKONER, LYS, ROSENKRANSER OG MUSIKK.

GAVEKORT à kr. 50,00 og kr. 100,00.

Vi sender over hele landet.

ÅPNINGSTIDER:

Mand.-fred. 9.30-17.00

Torsd. 9.30-17.30

Lørd. 9.30-13.30

MALERMESTER
utfører allslags maler- og tapetserarbeider

GEORGE FOERSTER

Tlf.: 15 54 26/15 56 06

GUSTAV BØHM & SØN A/S

Bakeri og Konditori

Drammen

Tlf (03) 83 42 80

A / S NORSKE SHELL

Leverandør av oljeprodukter til de fleste katolske institusjoner.

BESTILLING (02) 66 59 00 – SERVICE (02) 66 58 60 – 66 58 61

CARITAS | NORGE

DEN KATOLSKE KIRKES HJELPEORGANISASJON

Fagerborggaten 17, 0360 Oslo 3, Tlf.: (02) 69 30 15/60 43 51

Gavekonti:

Postgiro: 0814 5 00 40 64 – Bank: 7041.05.13976

“Reisende i fremmed land”

- om pilegrimsferd og vår vei mot Gud -

et temaet for årets Olsoksamling i dagene 24.-26. juli på Sund

Folkehøyskole på Inderøy.

Nærmere program og påmeldings-skjema i neste nr. av bladet.

Fra Mur til Mammon

Berlin 1992:

- Har du hørt?
- Ikke si det videre!

Hemmeligheten brer seg i mengden som blir fotografert.

Plutselig er det én som roper:

- Tyskland!

I første akt er det tabu. Han som roper, blir ikke med på bildet. Han er utradert.

I siste akt tror de han er gal. Mannen springer gatelangs og roper:

- Tyskland!

Plutselig blir galskapen virkelighet. Berlinmuren faller. Tyskland blir ett.

En gammel historie allerede. Sporene er nesten borte. Du må lete byen rundt etter spinkle rester av Muren som for 2 1/2 år siden delte verden i to. Ny asfalt dekker gamle hull. Trær er plantet og gresset gror. Her har man erfaring med å legge bak seg gammel historie.

Berlin. En gammel historie allerede. Krigen er forbi. Men det er nå det begynner. Nå det gjelder. Og det gjelder ikke bare Berlin. Det gjelder ikke bare Tyskland. Det gjelder oss. Også oss som er uten nazi- og Stasi-fortid. Vi hører også med i bildet der noen vinner og noen taper. Hva vil vi i verden i dag: herske eller dele?

Butho Strauss' skuespill "Sluttkor" som nå spilles i Berlin, handler ikke bare om Tysklands splittelse og enhet. Det handler om splittelse og forening i og mellom mennesker. Med Tyskland som et tydelig eksempel.

Murene mellom oss og de andre er borte. Fiendebildene ødelagt. Ideologiene lever ikke mer. Tyskland er samlet til ett rike. Europa er i ferd med å gå ut av etterkrigstiden.

Er det slik?

Og hva så, da?

Hva gjør vi med det?

"Vår ideologi var at vi ikke hadde noen ideologi. Vi var bare levedyktige og hadde D-Mark."

Ordene har jeg lånt fra en av seierherrene. En vesttysker i Berlin.

Dette er noe av det jeg ser i Berlin i dag:

Byen går fra Mur til Mammon.

Før var Muren der og skilte menneskene, holdt dem isolert fra hverandre i fangenskap.

I dag er det Mammon som rår, og skaper nye murer mellom menneskene. Nå står skillet mellom de som har penger, og de som ikke har. Mellom de som har råd til å kjøpe, og de som bare har råd til å selge. Var det Vest-Øst - eller Syd-Nord?

Jeg snakket med en av dem som støttet systemet i det gamle DDR. Som meldte seg frivillig til sikkerhetstjenesten for å bidra til fredens sak. Han hadde sett sin hjemby i brann i 1945. Han ville gjøre sitt til at det aldri ble krig, og trodde han gikk den rette vei.

Nå følte han seg brukt og bedratt.

Om han var glad for friheten? Glad for å slippe overvåking og frykt?

Han sa hverken ja eller nei.

Som arbeidsløs har han mindre penger enn før, men kan kjøpe mer. Før hadde han arbeid, trygg bolig, trivdes med jobben og var fornøyd.

Nå bearbeider han sin fortid. Han har ingen jobb og får neppe noen. Frykter at kona kan miste sin jobb. Frykter at boligen blir for dyr for dem. Frykter fremtiden.

Kristins søster